

బహుశుచ్యములును సుఖదంబులును అగుటచేసి ఆనందోప
ములో చెట్టెక్కి కోయుటచే నగు శ్రమను బొత్తిగ మఱచిన
వాడగును. కొంతవడికి ఆకలి బాధ తగ్గుచు ఇంత మీదికి
తిని కాలుబాటిపడిన నేమిగతికి కోయఁగోయ రెట్టలు నెప్పియెత్తు
చున్నవి? అని తలపోసి 'ఈసుఖమున కీకష్టము సరియైనమాట
బేరమా', యనిచింతించును. మఱి కొంతవడికి గ్రంక్కుమిక్కనక
యుండునట్లు గొంతువలకుఁ దిన్నవాఁ డయ్యెనేని 'ఈపండ్లంత
రుచిగాలేవు. ఏబుద్ధిచే దినుచుంటినో గాని నిజముగఁ జూడఁ
బోయిన తోఁతగానున్నవి. మఱి చేతులో యెత్తుటకు సాధ్య
ములుగావు. కావున నింకని యప్రయోజనమిగు యత్నము
జాలించెదను', అనితలచి చెట్టుదిగి వృక్షాధిదేవత కొక నమ
స్కారమైన వేయక తనత్రోవఁ బోవును. ఇందును బ్రయో
జనము, రాశి, శ్రమ, మూల్యము వీనికింగల పరస్పరావలంబనము
విశదీకరింపఁ బడియె.

అర్థశాస్త్రములోని ముఖ్యభాగములు.

వస్తువులను బోల్పిచూచి తారతమ్య నిర్ధారణ మొనరించి
వానిని మార్పుకొనుటకు మూల్య మెత్తినసాధనము. వస్తువులే
లేకున్న మార్పులు జరుగుచున్నవి? కావున ఉత్పత్తి వినిమయ
మునకు నాద్యంబు. మఱియుఁ గొనువాకు లేకున్న తమకుం
గావలసిన దానికన్న నెక్కువను గడించువారు నుండరు. ఇంతే
కాదు. ఉప్పు, చింతపండు, నిరియోలు, వస్త్రములు, భాగ్యములు,

ఎద్దులు, బుడ్లు, సమస్తమును చామే నేకరించు కొనవలసి వచ్చును. ఇది యసంభవము గాన ఉత్పత్తికి వినిమయ మాద్యం జనియుం జెప్పెదగును. కావున నివి యన్యోన్యాశయములు. ఇత వస్తువుల నుపయోగించుటకే గాని యట్లేదాచి గుడిలో దేవరంబోలె పూజించుటకై సంపాదించు వాఁడెవఁడునులేడు. విత్తములు వాంఛాపూర్తికొఱకు, అవగా వినియోగమునకు. విత్తములులేనిది వినియోగము మృగ్యము. వినియోగము లేనిది విత్తములును బడయఁబడవు. కనుక నివియుఁ బరస్పరా వలంబములే.

కర్తలు సాఫల్యమునొందుట కనేకుల సాహాయ్య మావశ్యకము. కర్తయైవవానికిఁ గూలివారను మొదలగువారు కూడినంగాని ప్రయోజనము సిద్ధింపదు. వచ్చిన లాభము వీరిలోఁ బంచుకొనవలయును. దీనికే 'విభజన'మనిపేరు. ఇది వినిమయములోఁ జేరినదిగాని వేరుగాదు. వినిమయమనఁగా అమ్మకము. పనిచేయువారును చేయించువారును దమతమ శక్తులను వేతనములకు మాన్పుకొను చున్నారని భావించినచో, విభజనము వినిమయము క్రిందికి పోవును. అయిన నిది మిక్కిలి సుఖ్యము గాన ప్రత్యేకభాగముగాఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నది.

అర్థశాస్త్రములో ముఖ్యభాగము లేవనఁగా - ఉత్పత్తి, విభజనము, వినిమయము, వినియోగము. ఇవిగాక గాజులు వస్తులు నిధించు క్రమము, తద్వయము, ఇత్యాది విషయములం

జన్మించు భాగంబాంతుగలదు. దీనినే 'రాష్ట్రీయాథకాస్త్రం' బని కొందఱుండును. స్రాచీన సీతికాస్త్రంబులందెల్ల విదియే సుఖ్యాంశము.

పై విషయము లన్నియు లర్థకాస్త్రమునఁ బ్రధానవిషయములును దుర్బోధములును గాన నింత విప్రులముగఁ జెప్పింప పలసి వచ్చినది. ఈభాగము లాగుగ వర్ణించినం గాని యీ కాస్త్రమునఁ బ్రవేశము కలుగుట దుర్లభము.

ఐదవ ప్రకరణము.

వాంఛలకును యత్నములకును నుండు సంబంధములు.

వాంఛలా ప్రయత్నములా యాద్యములు?

ఈప్రశ్నకు సరియైన యుత్తరము దుర్లభము. ఇహరెండు మొకవాని నొకటి యాని యుండుననుట యుక్తము. ఎట్లన, ఏప్రయాసయులేక యూరక మూలఁగూలఁబడి యుండుట శివుని చేతను గాదు. ఇట్టి నిశ్చలత త్వము నిర్భరత త్వము. బాధనివా రించుకొఱకు లేచి యించుక పరిశ్రమించితి మేని శ్వాసాపరి శ్రమాభిలాష హృదయమున నాటును. కావున వాంఛలచే యత్నములును యత్నములచేవాంఛలును ఉద్భవము లగుట సత్యము.

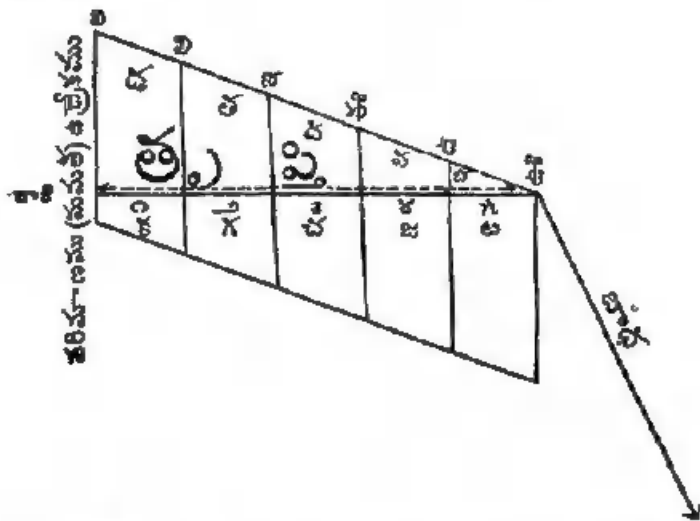
వాంఛాస్ఫూర్తియు కార్యోత్సాహమును పరస్పరాశ్రయము లైనను మొత్తముమీఁద కార్యారంభమునందే యెక్కువ దృష్టి యుంచవలయును. ఊరక యాశలఁజెట్టుకొనుచు ఉద్యోగ మనునది యావంతయులేక మనదేశములోని విద్యావిదు లున్నట్టులున్న ఫలమేమి? సాహసమునకుఁ బ్రేరేపకములుగాని యది యాశలు గలిగి యుంట మగతనముగాదు. మఱి గొడ్డఁదనము.

నిష్కర్తృత్వము కాముతత్వమునకు నుదేశకారణము! ఈ వింత యెట్లందురో వినుడు. సామాసవంత్తుడు సాధ్యములను నూత్రము కాంక్షించును. తన కక్షీమించిన వానింగూర్చి యువ్యిహృదుట నీచబుద్ధియని విరమించును ఏదేవుడైన దయ్యమైన 'తానే దయారసముమై మేలుచేయవచ్చిన' 'మీభితో ప్రసాదము నాకువలదు. అర్హతకొలది లభించినఁ జాలును. మీప్రభావము మీదాసుల నెత్తిపై వేయుడు" అని యభిమానమున నెదురాడి కష్టమునకుం దగిన ఫలమబ్బిన నదియే శ్రీవైకుంఠమని ధృతిమై చాల్చిచాల్చును. ఒక్కపనియుఁ జేయ జాలక నిరర్థకులుగ నుండువారే 'సర్వార్థసిద్ధులు ఏదేవుడైన వచ్చి వర్షించిపోవునా' యని గ్రుక్కిల్చి మ్రొంగుచు నుండు వారు. నిరియాశలకు ఎల్లలేర్పడుట బ్రహ్మవిష్ణుశుభ వలనఁ గాదు. ప్రళయకాలరుద్రుఁ డొకవేళఁ దలద్రుంచి పర్యాప్తి గలిగింపఁ జాలునేమో! కష్టించినవానికిఁ గూలినిచ్చి పన్నద మొనఁగూర్చినగుఁ గాని లిచ్చగానికీ సంతృప్తియొనర్పఁ గుణే రునిచేస్తానఁగాదు. దండుగ పోతులట్లు ఇతరులకుఁ బనిచెప్పవా రెవరైనఁ జలరా? వీరభటులు వీరులుమెచ్చునట్లు రణరంగ మునఁ బోర నేర్తురుగాని, యింటిలోఁ గూర్చుండి యెరులలో ధైర్యముగ మాటాడఁజాలని వారైనను వార్తాపత్రికలలో 'వానికి ధైర్యముచాలదు, వీనికి ధైర్యముచాలదు' అని లేఖ గులతో శౌర్యముఁ జూపించుచుఁ గాలక్షేపముసేయు పిటికి పండుల మెప్పింపఁ జాలుదురా! కావున నకర్తృక మహాత్ముల

గాలియైన సోకిన నర్వము నెండిపోవును. కర్మకూరుల సహా వానమే నిశ్చేయఫలమునకు హేతువు.

రాశి - మమత - తృప్తి.

వస్తువులరాశి యధికమైన వానియందలి మమతయథా క్రమంబుగఁ జెరుగక విలోమవృద్ధిని మాత్రము గాంచును. బుడము నమగతిమై విస్తరించిన దనుకొందము. వెన్నెంటు మమతయు విస్తరించును గాని యంతవేగముగఁ గాక మందగతిమై వ్యాపించును. అనఁగా మమత హీనవృద్ధికి విధేయమైన దని భావము *

* హీనవృద్ధి లక్షణము 10 వ ప్రకరణమున చెల్లదుబడి యున్నది. ఈ సందర్భమున దానిని జడపుటయు మంచిది.

పైపటమున రాశిపరిమాణము ౧, ౨, ౩, ౪, ౫, అంకములు గల రేఖాభాగములచేతను మమతయొక్క యుద్రేకము అనగా వాంఛ అ, ఆ, ఇ, ఈ, మున్నగు సూర్య కేఖలచేతను మమతయొక్క పరిమాణము క, గ, చ, జ, ట, యనంబగు రేఖావృత హాపములచేతను దృష్టి డ, త, ద, ప, బ, యను రేఖావృతహాపములచేతను సూచితములు.

రాశి యొకవంతుగానున్న మమతయొక్క యుద్రేకము తీక్షణముగానుండును; ఆ వంతువలన గలుగుతృప్తియు సథికముగ నేయుండు(డ). ప్రారంభదశయగుటంజేసి మమతపరిమాణము మాత్రముకొలది(క). రాశి ద్విగుణమైన మమతయొక్క ఉద్రేకము తగ్గును(అ). తృప్తియు తీణదశయందెయుండు(త). మమతపరిమాణము మాత్రము వృద్ధియగును. (గ). అయిన నీవృద్ధి రెండింతలుగాక కొంత కొంతవడును, అనగా మమతపరిమాణము హీనవృద్ధికి విధేయుమైనదని భావము. ఇప్పగిదిని రాశిమానము హెచ్చుకొలది మమతయొక్క యుద్రేకంబును, దృష్టి పరిమాణంబును తగ్గుచువచ్చెడిని. మమతపరిమాణము మాత్రము వృద్ధియగుచుండు. మమతయొక్క యుద్రేకంబును, తన్నూలంబుననగు తృప్తియు, మమతపరిమాణంబును పరస్పరాలంబనంబులు గావునను మమతపరిమాణము హీనవృద్ధికి విధేయంబగుటచేతను ఈవృద్ధి అనంతంబుగాదు. ఉద్రేకము

పూర్తిగతగ్గి తృప్తికి ఆకరము స్వల్పమగునప్పటికి అనగా నీ పటమునందు అయిదవ రాశిమానము చేరునప్పటికి చుమత పరిమాణము స్థాయియగును. ఏటయన గాళి ఇంకను ఎక్కువ డయ్యెనేని ఉద్రేకము లేమింజేసి నాథ ప్రారంభమై రానురాను అనన్యాయబగు. కావున మానవుడు తనకలవాటుపడిన రాశి మానముల నయిదింటినికాపాడుకొని తన్మూలముననగు మఖంబునే అనుభవింపవలెనుగాని రాశి నెక్కుడుచేసికొని కష్టముదెచ్చి పెట్టుకొనం జూడఁడు. మమతపరిమాణము స్థాయిగ నుండుననుటకు గృహస్థాశ్రమంబు దృష్టాంతంబు. దాని ప్రశంస ముందుగలదు.

మైజెప్పిన విషయములఁబట్టి ప్రతినస్తువును అమితముగ సేకరింపఁబడిన బాధావహంబగు ననుట సువ్యక్తము. ఇట్లగుట మనశెంతయుమేలు. ఎట్లన, వివిధవస్తుపరాయణచిత్తులమై విచిత్రభంగుల పంచరించుట కీ న్యాయ మాభారభూతము. లేకున్న సేకార్యసంధాయకులమై జన్మ మెల్లఁ గడుపువారమై యుండుము. ఏకార్యభావమునకిన్న ననర్థము అభావ్యము.

ఉద్రేకముయొక్క యుగుకు తగ్గినను వద్దానియొత్తపు పరిమాణము తగ్గినదని భావింపరాదు. ఇది గూఢార్థముగాన తేటపడఁజేయుటకై యొకనిర్వచము నూపెద. పెద్దబాసలో నీళ్లు పోసి పదివిడకల నిప్పువేసినను నీరువెచ్చగామూత్ర ముండును.

చిన్న చెంబులో నీగుపోసి రెండుపిడకలఁ గాల్చితినేనియు ప్రేలు పెట్టిన చుట్టుకనునంత వేడిమి యానీళ్ళుజేందును. మొదటి దానిలో నుష్ణముయొక్కరాశి యెక్కువ. ఎట్లర పదిపిడకల యగ్ని యందు లయమైయుండుఁగాన. తీక్షణత తక్కువ. ఎల్లు? వెచ్చనీరుగావున. రెండవదానిలో రెండుపిడకల యగ్నియేకాన నుష్ణరాశి కొంచెము. రాశికొంచెమైనను దైర్ఘ్యమధికము. ఎట్లన పరివ్రతవలె నంటరానిదగుట.

ఆరీతిసే మమతయొక్క యుద్రేకము లాఘవముచేదినను దానియొత్తము గురుతరంబగుచు వచ్చుననుట నిర్ధారితము.

ప్రాప్తికి ననురాగమునకును గల మైత్రిని వెల్లడిసేయ వచ్చు భవగోచరములైన (ఇవి నాస్వానుభవ గోచరములు గావు) దృష్టాంతములరెండు నుడివెదను.

బుద్ధిచెలిన పిమ్మట వివాహమాడు నాచారముగల రాజ్యములలోను, శృంగారకావ్యములలోను నాయకా నాయకులనోవ్య కుచూగమంబు గోరి 'మనప్రభ వాసల కాధ్యమానులై" యుండురుగదా! ఇది తొల్లటి వేడిమి. ఏజిఘ్నములును లేక పెండిలియయ్యె వనుకొనుడు. సేనబాలుపడు సరికే 'ఇంకేమి చేతఁజక్కెగదా' యను నిర్భయముచే గొందఁటికి పొంగు ఆర నారంభించుటయు గలదట! ఏది యెట్లున్నను దొలినెలలోనుండునంత తపాలహ పిమ్మట సాధారణముగ బ్రతి

మాలు కొన్నను హృదయగమ్యముగాదు. ప్రారంభమున
 “తలఁచుకొన్నఁ బాశలేనురా” యని రేయింబవలు జావల్లు
 జపించువారు సైతము ఆరునెలలు నిందులోన చల్లఁబడి యు
 పేక్ష నేయుదురు. నాలుగైదు సంవత్సరము లైనయెడల
 ‘త్యజసంసారమసార’ మ్మని వైరాగ్యపు స్తోత్రపాఠముల కారం
 భింకుగు.

మోహముయొక్క తాప ముపశమించినను మోహము
 నిర్మూలమాయెనని లోకజ్ఞులెనరుఁ దలంపరు. ప్రాయశః మన
 ప్రబంధకపులఁజ్ఞులైతిమో! వారికి నిఘంటువులలోఁ గల పరిచ
 యము లోకమున లేదుగావున వారిమాట మనకేల? అదిని
 నిర్భరత దీప్తిమంతమైన వలపు కాలక్రమముగ మేదురంబైన
 స్నేహభావమై పరిణమిల్లుననుట మనకవులకుఁ దప్పఁ దక్కిన
 యెల్లవారికిని నువ్వకమైన స్థితి. నిజము చూడఁబోయిన కామో
 ద్రదేకమునకన్న నియ్యది బలాఢ్యము. స్థిరతరమును. అనురా
 గముయొక్క వేడిమి యుపశమించినను పరస్పరభాంధవము
 విస్మరమగుననుటకు సందియమేల? అనురాగపురాణి మొత్తము
 మీఁద నెక్కువయగుననుటకుఁ దార్కాణము వలయునా?
 చూచుడు. పెండ్లియైన క్రొత్తలో భార్య చనిపోయెనేని
 పురుషుడు గోడు గోడున నేడ్పును. నత్తి మోదుకొనుచు
 “అయ్యో! చావము! పసిప్రాయము ఏమినుఖములఁ గాంచెను?”
 అని యాయక విషయమై పశ్చాత్తాపముతోను తనకు వియో

గము ప్రాప్తింఁజెగదా యను తాపంబులోను శోకానలదండ హృదయాననుండైనను స్నేహబంధము బల్బము లాటచే శొలఁదికొలమునకే యంతయు మూచి ద్విలీయ వివాహా న్ముఖుండగును. మఱియు ప్రాచీనాచార పరాయణుడైనచో దివసవారములైన దీక్షకమునుపే = యీతిధికి బంధుప్రలంబము వత్తును. ఇదే మంచిసమయ" మని దేనిపైననో యొక యెనిమిదేమల పిల్లపై గన్నువేసి రెండవ పెండ్లికి త్వరలో ముహూర్తము నిశ్చయించుచుని మధ్యవర్తుల కాళ్లు గట్టిగాఁ బట్టుకొని యెట్లోయొకరీతి వివాహముఁ జేసికొనును. అనురాగరాశి యంత సాంద్రము గాదనుట యిందుచే విశదము.

పదిపండుడొడేండ్లు సంసారముచేసినపిమ్ము భార్య గలించిన యెవల సట్టికూరాత్ముడైననుసరే దిక్కులు చెలియని వాఁడవును. వెక్కివెక్కి యేడ్వకున్న నేమి? మనస్సులోన రగిలి కుమిలి యారకయుండు శోకమునకన్న దుస్సహతర మొందు గలదా? "అయ్యో! యొతమంచిది! ఈయింట లక్ష్మీదేవిగ నుండెను. ఆందరిని అరసి పోషించుచుండెనే! ఇక బిడ్డలగతి యేమి, వాగలియేమి?" యనుచు నెకరూపము మాత్రముఁ గాక గుణగణమ్మును దలచి తాపము పశ్చాత్తాపమును రెండును దన్నుచెంద పరిపరివిధములఁ బ్రలాపించుటఁ జూచి యున్నాముగదా! అనురాగము ప్రగాఢమాయె ననుట కిదియే సాక్షి.

అద్యనురాగము తీక్ష్ణతమము. ప్రాప్తిదట్టముగ నయినచోఁ జల్లారఁ జల్లారఁ నింకవినుగుఁగా మాటునేమో యనుస్థితి సమకూరును. అది అంత్యానురాగము. శమమునకు సమానము. వస్తువుయొక్క పరిమాణము ననుసరించి వాంఛయొక్క తీవ్రతయుండును. వస్తురాశితోన హీనవృద్ధి న్యాయానుగతమై యతిశయిల్లుచు నారాశియందుండు ప్రీతి సమవృద్ధినురాగము. ఈసమవృద్ధినురాగమం తలఁపుకొలది లభించుచు గాలి మొదలగు వస్తువులయందంతట నుండునదియైనను ప్రాతభార్యయందలి కూరిమి యట్లు సాధారణముగ స్ఫురణమునకురాదు. ఎప్పుడు వచ్చుననఁగా నావస్తువు అరుదైన. వస్తువు లేనిప్పుడెంతమనము తపింతుమో యాతాపమే యావస్తువుయొక్క ఆద్యుపయుక్తతాపరిమాణము.

వాంఛ తెల్లో యట్లే ప్రయోజనమును నని గ్రహించునది. ఇదియు నాద్యంత్యపూర్ణంబులని ముత్యైకంబు.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు వాంఛలయందు నుపగతంబయనుటకు నమోఘ ప్రమాణంబొందుగలదు. అద్యుద్ధిమానన శాస్త్రమునకుం జేరినదైనను తత్త్వంబునకు నెల్ల దీపము వంటిదగుట విముందుల నివేదించఁదగినది.

భావములకెల్లఁ దీక్ష్ణతయను గుణంబొండు గలదుగదా! కోపము, గర్వము, కామము, మొదలగునెల్ల హెచ్చుతగ్గులు గలిగి వర్తిల్లుననుట సుప్రసిద్ధము. ఇదా! కోపము ప్రారంభించి

యల్పముగా నున్నను మొగము తేవురించును. కన్ను లెఱ్ఱ వాడునట్లు ఊటిమి చూతుము. ఇంకను నెక్కినఁ జెదపు లదర సాగును. మఱియు నుద్ధరమాయెనేని కరీరమంతయు నడగును. మాట లనాయాపమున రావు. పండ్లు కొఱుకుదుము. వెండి యుఁ గోపముచ్చిత మయ్యెనో కొందఱు నోరనురుగులు గ్రమ్మనిశ్చేష్టితులై క్రిందఁబడుదు! ప్రతి మానుష భావము నీరీతి వివిధ ప్రకాశములతో వెలుగును. వీనినే నిర్మిస్తుత దశలందును.

కోపతాపము లెట్లొ యింద్రియ జ్ఞానము నట్లే. ఇంద్రియ ములనఁగా త్వక్చక్షురూది విజ్ఞానేంద్రియములు. కాస్త్రజ్ఞ లింద్రియములయొక్క గ్రహణశక్తిని జక్కఁగాఁ బరీశీలించి యున్నారు. ఈవశోధనలో నొక ధర్మమన్నిటిని సామాన్య మని స్ఫుటమైనది. అది యేదనఁగాఁ—

ఒక్క దీపము వెట్టిన నుకిల వెలుతురు దోచును. ఈ వెలుతురును ద్విగుణముగఁ జేయవలయునన్న రెండు దీపములు చాలవు. రెంటికన్న నెక్కువ గావలసివచ్చును. అదెందులకని యడుగుట యనంగఠ ప్రశ్న. ప్రతి మనుష్యుని యనుభవమున నివి యిట్లుగఁచునుగాన నివెల్ల స్వాభావిక లక్షణములు. నత్తులు మనచే నిర్మింపఁబడినవి కావు. మన మొప్పుకున్న విడిచి వెళ్ళు నవి గావు. కావున నీదింత విడిచి మఱి కొన్ని యుచావారణ ములఁ జూపెదను. కన్నులెట్లొ చెవులునట్లే తంతిని మోటును.

శబ్దము స్ఫురించును. తంత్రీని రెండింతలు బలముగా విహితుఁడు. ధ్వనియొక్క స్ఫురణ సామ్యముగాని రెండింతలు పోచ్చెదు. జిహ్వయు నట్లే. ఒక్క మిరెపకాయా వేసిన నెంతకారము దోచునో యంతకు రెండింతలు కారము గావలయు నన్న రెండింతలు కన్న నెక్కువ మిరెపకాయలు వచ్చును. అనఁగా సుమారు మూడు నాల్గు కాయలు. త్వక్కును నట్లే. ఒక పుల్లతోఁ గొంచెముగా మెకనిచేయి నదిమితిమేని వానికి చివచివగా నుండును. రెండింతలు బలముగా నదిమిన చివచివ రెండింతలు చొరవ చాల్చును. బహుళః ఒకటిన్నర యంతలే. కీతము, ఉష్ణము, రంగులపసందు మొదలైన యింద్రియగోళరము లన్నియు నిట్లే వేడిమి, మిరెపకాయ, దీపము, ఇత్యాదులు ప్రేరేపకములు. అవి కారణములుగ మనసున వ్రుట్టు స్ఫురణ భావము. భావప్రేరేపకములకుండు సామ్యము మమతకు రాశికి గల సామ్యముఁ బోలినది. పటము చూడుఁడు!

ఈసామ్యము తుదవఱకును పరి పోవును. ఎట్లున వెలుతురు మిరెపకాయ, ఇత్యాది ప్రేరేపకముల కమితములరి వేసిన సూ యాయుండ్రములకు మెచ్చి కలుగుటనుట మూఁథులైనను జెరిగిన సంగతి. ఒక్కయారి భాధ ప్రారంభించిన నుద్దీక్షక కారణము లెంతమట్టునకు వ్యాపించునో యంతటివఱకు యిభాక్రమముగనేకాక యధిక క్రమముగను భాధ వ్యాపించును. ఇది యొన్నియుం బ్రత్యక్ష సిద్ధములుగ సిద్ధాంతములు.

నుఖభావములు కీనవృద్ధిఁ జెందునవి. ఆది నుఖమునకన్న
చంద్రుఁడు నుఖముహస్వము. భావస్ఫురణఁ జనువరోహించుచు
వచ్చినను నుత్తేజకములు పరిమితికి మించుకొన్నంత వఱకును
మొత్తపు నుఖమారోహించును. కారణముతో సరిసరిగా
నెరుగుకున్నను దప్పక యెరుగును. అమితరాశిగా ప్రేరేపక
మున్న భావముయొక్క స్వభావమే మూఱును. నుఖముహ్నియ
చుఖమూజేకమగును.

చూచితిరా! వృద్ధినివహము గంగానదియూబోలె మూఁడు
ప్రత్యేకములఁ బోవునదియు ముల్లోకముల వ్యాపించునదియునై
యున్నది. భూమిని, యంత్రాదికళలయందును మాత్రమేకాదు.
మనుజుల యాత్మలందును వాని కనివార్యసంచారముగలదు.
వస్తువుల రాశికొలది సరిసమమైన తృప్తినియ్యమికి నిప్పుడు
సూచిన యాశ్చర్య త్వమే ప్రధానకారణము.

ఇంతదూరము చెప్పితిమిగాన నీ తత్త్వముయొక్క జనన
వృత్తాంతమునుం జెప్పి మీదింతవాపుట విధిగాఁబోలు. వ్యా
ఖ్యానముచూచులభ వేద్యమే నిదురనుండి లేచినలోడున కన్నులు
విప్పి చిన్నదీపముఁ జూడఁబోయినను మిఱుమిల్లు కలుగును.
కారణమేమి? దృష్టివరములు చిత్రాంతిఁ జెందినవిగానఁ దెలు
నాళ్ళు పనిసేయకయున్న గుఱ్ఱముఁబలె మిగులఁ జూకుగా
నుండును. అప్పుడు కొంచెముశ్రోతి పోడినను ఆనరములు
విశేషమొగఁ జరించును. వెలుత్తురునకు వాఁడుకపడు కొలది

నవి యలనట నెందుటయేకాక కాయగాచినట్లు గడును వా
ఱును. అప్పుడు మునుపటివలె సంతోషమునంటని వెలుకుక
దెబ్బ దవలినఁ జాలదు. ప్రేరేపకముయొక్క ప్రేరేపకము అధిక
గతిని దీపింపజేసినంగాని ప్రకాశంబు స్ఫురితంబుగాదు. ఈ
చర్చ యంతమాత్రము చాలును. మూలగ్రహగ నెఱు
గం గోరిన మనశ్శాస్త్రమును బరింపుడు!

వస్తు సంపాదనము తృప్తికి ప్రేరేపకము. తృప్తిభావము
కావున తృప్తియార్జితరాసులతో సమానవిన్యాసము వడయ
నేరదు.

అజవప్రకరణము.

గిరాకి యతిశయిం చేసనుట కర్థము.

ఏ వస్తువునకై నను గిరాకి పొచ్చెననుట కర్థమనునగా వెల తగ్గిన నెక్కువరాశి నెలవగుననుటగాదు. మఱి పూర్వపు ధర లకీ యెక్కువరాశిం గొందురనియో ధరలుపొచ్చినను బూ ర్వపురాశియంతయు గొందురనియో అమ్ముధరలు కొనఁబడు రానులు రెండును మునుపటికన్న నధికములైనవి యనియో భావము. దరఖాస్తు అనునది టీ త్రకోరికగాదు. మఱి వెలనిచ్చి కొనుటకు సిద్ధముగ నుండు కుతూహలము. ఏ ప్రయాసయు నష్టము గష్టమును లేకయు కొరికలు నిండునవియైనఁ గోరిక లకు మితమునంతము నుండవు. శ్రమయను శుల్కము గట్టనిది సిద్ధులు వడయఁబడవు. సిద్ధులయందలి యుత్కర్షము సారము గలిగియుండుట కదియ కారణము. కావుననే దరఖాస్తుకాఁబడు వస్తుపరిమాణము వెలలకొలఁది గురులూఁగువంబునకుం. ఇత్రం బై యుండు.

దరఖాస్తు, పరపరా, యనునవిపొచ్చెను లెగ్గెను అనుటకు ప్రతిమనుష్యునియందును పొచ్చెను లెగ్గెను అనుటగా దర్థము. వెలలుపొచ్చిన నేకుల గిరాకితగ్గినను వస్తువు అసాధారణ

మామొనని. భవికుల గిరాళిపొచ్చినను హెచ్చును. కావున
యథార్థమేమనగా మొత్తముమీద పణ్యచక్రమున హె
చ్చెను తగ్గెను అనుట.

—:గిరాళికి ధరలకునుండు సామ్యము:—

అమ్మగోరిన రాళియొక్కవ యయ్యెనేని వెలలు తగ్గించుట
సాధారణముగ నావశ్యకంబైన క్రియ. అనగా వెలలు కుఱు
చలా కొలుది దరఖాస్తుమొత్తము పహజముగఁ బాడవగును.

ఇట్లునుటచే వీనిలోని చలనములు యథాక్రమములని కాని
మఱియేదైన భండితమైనక్రమము ననుసరించునవి యవి కాని
చెప్పటగాదు. వెలలు ద్విగుణములైన క్రేయములు అర్థరాళి
యగునను నిజములేదు. పదార్థములయు వానియందలి మమత
యొక్కయు గుణములను అవశ్యకతనుబట్టి యీచలనముల గతు
లేర్పడును. తగ్గును హెచ్చును అని మొత్తపుటర్థముగా నిశ్చ
యింపవగునుగాని, యిన్నిన్నిమాత్రముగ మామొనని నిర్ధారణ
జేయుట యసాధ్యమైనపని.

మఱియు నిరకముందు వివరింపఁబడునట్లు ఈతరతమ్యములు
ప్రసిద్ధములగుటకుఁ గాలమువట్టెను. ఈకాలముపూర్వయుగు
లోన నితరపాత్రులు బుద్ధవించి పై విధించిన శాస్త్రమును
బాధించినను బాధించుటగలదు. న్యాయములు పక్షతకువచ్చి
తమతమవైవిధ్యపుత్తులకుం దగినమాడ్కి ఫలంబులొనంగుటకు
కాలసమానమైన వీడరానిపనుయుము. ఈకాలములోన విరుద్ధ

ఏడవ ప్రకరణము.

వాంఛలయొక్క, అనఁగా రాశి యొక్క,
హెచ్చుతగ్గుబాడలు.

రాశివిజ్ఞేపించిన వాంఛలు వంజ్ఞేపించుటయు, రాశిసంజ్ఞేపించిన వాంఛలు విజ్ఞేపించుటయు మొత్తముమీఁద ననుభవమునఁగానఁబడు లక్షణములెయైనను ఈయారోహవరోహములు క్రుతగమనములా, మందగమనములా, యనుట లుంకను విచారణీయము. మమత తటాలునప్రవాలునా? మెల్లమెల్లఁగ క్రిందికిదిగునా? ఉన్నట్టుండి విజృంభించునా? క్రమక్రమమున నెగయునా? ఈప్రశ్నలెంతయు దొడ్డవి. వీవినేయింకను వృష్టమగుతీరున వేయనగును:—

రాశియొక్కవ యగును అంతోవయ్య కత్త తక్కువయగును. అనఁగా నారాశిసంతయు సమృద్ధివలయునన్న వెలలు దగ్గించవలసినవచ్చును. ఏలయన ఉపయుక్తతయొక్క తీవ్రము తగ్గినేని మునుపటి వెలలకన్నఁ దక్కువమాత్రమే కొనువారియ్య నుడంబడుదురు. వెలలు తగ్గించిరనుకొందము. ఏమాత్రము తగ్గించవలయుననుట మొదటిప్రశ్న. వెలలుతగ్గినచో రాశియొక్కసెలపు ఏమాత్రము హెచ్చుననుట రెండవప్రశ్న. అనఁగా ధరల

కును విక్రేయరాసులకునుగల సామ్యమేది యనుటయు యా ప్రశ్నల యాంతర్యము.

దీనికి ను త్తరము:—

వస్తువుల గుణములబట్టి వెలలచలనము అధికముగనో యల్పముగనోయుండును. అన్ని వస్తువుల చాంచల్యము నేకక్రమముగనుండదు. ఉదా॥ ఉష్ణయొక్కగుణములు రెండు మొదటిది. అది ప్రాణాధారపదార్థముగాన వాచశ్యకము. రెండవది. దాని నెక్కువ యుపయోగించిన సరుచిపుట్టుదుగాన మమతపరిమితము. అట్లుగుట ధరలెక్కువయైనను ఇతరవస్తువుల ప్రయము దగ్గించియైన నుష్ణకొని తీరవలయును. కావున వెల హెచ్చుటచే గిరాకి యంతగాదగ్గదు. ఇత ధరలు మిక్కిలిగా తగ్గించినచో క్రొత్తక్రొత్త యూరుగాయలు వేసికొందమని యెక్కువసెలవులు గొన్ని పెట్టుకున్నను మొత్తముమీఁద వాడుక రీతికన్న నెక్కువగాఁబ్రోగు నేయఁబోరు. కావున గిరాకిరాశితఱుచు హెచ్చుటయు లేదు. కావున నుప్పునందలి యభియతి పరబ్రహ్మ సక్తివలె నించుముంచు నిశ్చలత త్వమునకుం జేరినది. ఇందు చంచలత మిక్కిలి విస్తరించునదిగాదు.

(౨) అలంకారయోగ్యములైన చీనిచీనాబురాభరణాదులు. ఏని లక్షణములురెండు. (అ) కొంచటికి నివియంతయున్నను దనివిరీతదు. (ఆ) శీవాధారములు కావుకావున దీసియే తీరవలయునని విధిలేదు.

ఈ లక్షణములవలన ఫలములు:—రానుజాతములై భరణ గుదియించిన వీనియందలి యాదరము మిక్కిలి వ్యాపించును. గిరాకి హెచ్చి రానులన్నియు వాక్రమించినను వాక్రమింప వచ్చును.

రానులు ఓడించి వెలలొకవేళ వికసించెనేని తిరువలసిన విధిలేదు. కావున గిరాకి ముడుచుకొని పోవును. కావున నీవస్తువులయెడ జనులయిపేక్ష రబ్బరు త్రాడువలె సాగునదియు, ముడుగునదియునై యుండును.

(3) మఱికొన్ని వస్తువులు కొందఱికి నావశ్యకములుగను గొందఱికి ననిత్యభోగ్యములుగాను నుంటఁజేసి పక్షద్వయ ప్రకారము నిర్వికల్ప, నవికల్పాదరణయుతములై యుండును. ఉదా: నెయ్యి, పప్పు.

హతదార్శిద్యులైనవారికి నియ్యవి ప్రతిదిగమును బుష్కులముగ నుండినఁగాని భోజనము హితముగాదు. వెలలేదిక్కుదిరిగి జను నరే. నిర్ణయప్రకారము కొనితీరుదురు. వీరివలన గిరాకి వ్యాకోచనంకోచంబుల పాలుగాను.

చారిత్ర్యహతులకో యివి విశేషపదార్థములు. పెండ్లికొంబూలతాప్తమునాఁడుదప్పుఁ దక్కినప్పుడు వీని యావశ్యకత లేదు. ఇవి లేకున్నను గలియోయంబలియో యావగించి కాలయాత్రనడుగుఁ జాలుదురు. తెలలధిక్మైన, వీనిని గ్రహింపవలయునను నుత్సాహము వ్రాలును. వెలుల వ్రాలినమీఁదితెగ

యను. కావున - వెలలచే సచార్థములు వికల్పమునకుం
బ్రాత్రములు.

(౪) అపేక్షయొక్క విన్యాససన్యాసములు వస్తువులనే
గాక ధరలపైలేమాశ్రయించెడు. ఎట్లున, వెలలు విపరీతముగఁ
జెరిగినమీఁద నించుక తఱిగినను సకేతుకుల సంఖ్యయొందుగఁ
బోదు. ఉదా॥ నెయ్యిమణువు 10 రూపాయలప్పుడునుండి $9\frac{1}{2}$
రూపాయలకు దిగినను గొనువారలెక్కువగ రాబోయి.

మఱియు నేయి నేరు అరణాకునమ్మనట్టి కృతయుగమువచ్చె
ననుకొందము. వెలయశ్యంత స్వల్పముగాన నాబాలగోపాల
మెల్లదను వలసినంత కొని కుండల వంజాల నింపియుంతురు.
అరణానుండి కాలణాకు దిగినను నింతకన్న నెక్కువ గొందు
రగుట సందేహస్పదము.

కావున ధరలు అమితవృద్ధిక్షయస్థితులు జెందెనేని అల్ప
వికారముచే నన్వేషణోత్సాహము మార్పు మిక్కిలిగఁజెందదు.

(5) సచార్థములు త్వరలోక్షిణిగుచునవియు ననావశ్యక
ములు నయ్యెనేని వాని ధరలు తామరపాకులోని నీరుబలె
నిలుకడలేని చలనము వహించును.

ఉదా॥ చేపలు; ఇవియొకటి రెండుదినములకన్న నెక్కువగ
నుంచుటకుఁగాదనుట ముక్కులుండు వారికెల్లరకుఁ దెల్లంబు.
మితికాలమ్మన వస్తువలయుట యావశ్యకము. అసాధారణభోగ్య
ములకుం జేరినది గావున “రాజమెచ్చినది రంధి” యను సా

సంతప్రకారము జనులదిత్తవృత్తిని క్రయమును ననుసరించి యాదరమేర్పడును. కావున వస్తువారియొక్కయుఁ గొనువారి యొక్కయు, నుభయపక్షముల వారియొక్కయు నుద్దేశములు య్యెలవలె నూఁగుచుండును. సిద్ధించుస్థితియొక్క వివర మేమనఁ గాః—ప్రాద్దునవెలలు గొప్పగనుండును. అంతయు సెలవాయె నా సరి. లేకున్న నీడతోడ వెలలును గుఱుచులగును. మధ్యాహ్నమునకు రానులు ముగియుచేసి, నీడపెరిగినను వెలలింకను దుఱుగును. తుట్టతుడకు నెరువునవేయఁబడుటయుం గలదు.

(౭) ఏకప్రయోజనము మీఁదియాదరమునకన్న బహుప్రయోజనాధారములైన వస్తువులమీఁది యాదరము నిశ్చిన్నమున తథావములకుం బొత్తమైయుండు. ఎట్లన, చెన్నపురిలో కొఱాయిగుండ మృచిసిపాలిటీవాకు నీరుసరఫరా చేసేదరు, అనఁగా నుదితముఁగాదు పన్నులవిధించి. బీదలు, సామాన్య జనులు గృహకృత్యములకు వలయునంత మాత్రము గ్రహింతురు. గొప్పగొప్ప బంగళాలలో వసించువారలు గృహకృత్యములకేకాకఁతోటపనులకును వలయునంత గ్రహింతురు. ఇంతే కాదు. మాదియంత్రములు, వస్తురచనాయంత్రశాలలలో నెంతయో నీరుకావలసియున్నది. ఈశాలలవారును వెలయుచ్చి కైకొందురు. ఈ మూఁడువిధముల ప్రయోజనములలోః—

గృహకృత్యములలో నుత్పజలంబు లావశ్యకంబులగుటయు, నీప్రయోజనమున నొకపరిమితికి మించికాని తగ్గికాని లభించిన

మేలులేక పోవుటయు, గారణములుగ నీరు నికరమైన గిరాకి శలదిగానున్నది.

తదితరములలో: నీటిపన్ను అత్యధికమైన కాపులుత్రవ్వ శొంధురు. తగ్గిన నెక్కువగ వినియోగింతురు. మనుజుడింత తైన నెక్కువ నీరుత్రాగడని నిర్ణయమున్నదిగాని చెట్లకింత కన్న నెక్కువగఁ బోయరాదను నిర్ణయములేదుగదా ! జలము యధేష్టముగ నెక్కువసెలవు లేక దొరకిన బుగళాచుట్టును బచ్చిక వేసి పోషింపవలయు ననువారేమి, బుగళాకే దినదిన మును అభ్యంగస్నానముజేయించి చల్లగా ఉడక మండలము చేయవలయుననువారేమి ? ఇట్లనేకవిధముల భోగమునకువచ్చు రాశియధికమగును. కావున సీప్రయోజనములలో జనులకు నీటియేడ విశేషసంతోషములు కాశ్రయంబైన యభిమతంబున్న దనుట నిశ్చయంబు.

కావున మొత్తముమీఁద బహుప్రయోజనాను కూలములైన వేస్తువులు క్రిందుమీఁదులుగల గిరాకికి బదిలమైన స్థానములు. ఏలనో గిరాకి యొకదిక్కున పెఱుగుట విఱుగుట లేక స్థిరతఁగాంచినను తక్కినదిక్కులముందు వెన్నులఁ బోవునదిగా నుండవచ్చును. ఏకకాలంబుననే యన్ని ఫలంబులయొడలను నిర్విశల్పజడత్వంబును వహించుననుట సంభావించఁబోలిన యాహయైనను సామాన్యముగ సంభవించునదిగాదు.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

కాలప్రభావము.

వైన వివరించిన సంయోగములన్నియు కృతయుగములోని మానసపుత్రులవలె తత్తణమాత్రమునఁ బుట్టినవికావు. వీనికిఁ గాలము గావలసియున్నది. ఎట్లన గిరా? హెచ్చినదే వెలలు జాగులేక హెచ్చవు. ■ గిరా? హెచ్చుటకతన గొన్నివరకులు వేగిరమున నెలవగుటచే నమ్మవారికి మర్కము తెలిసి వెలలు పైకిఁ దెత్తురు. వస్తువులు స్వీగ్ధములైనను వట్లే గిరా?యొక్క పోడిమిహెచ్చుటకు కాలమువట్టును.

ఒక్క కాలమువట్టుటయకాదు. ఈ కాలము తుదముట్టు లోన నితరములైన మాటుపాలులే వైనను సంభవించి గిరా? కిని ధరలను గ్రొత్తతోవల నీడ్చుకొనిపోయినను బోవచ్చును. అర్థశాస్త్రమున నిరూపించబడిన యావన్నయ్యంబులకును కాలంబు బాధాకరంబు. ఎట్లనఁ—

(౧) హేతువునుండి కార్యము జనించుటకు కొంచెమో ఘనమో కాలమావశ్యకము.

(౨) ఈ కాలముపూర్తిగ నబ్బిలోన నితరహేతువు లుద్భవిల్లి నమ్మేనముఁజెంది ఫలసంకరము సంభవించుజేయును. సం

కుములోని నమస్తప్రవర్తనలును అనేక హేతువుల కుద్భవించిన సంకల్పములనుట ప్రధానతరమైన తత్త్వము:—జాతిభేదములం గూర్చి విచారితము. ఏనికి నాధారకారణమయ్యింది? పౌరాణికులలెక్క యెల్లి శెట్టిలెక్కకుండును? అన్నిప్రశ్నలకు సుకయుత్తరమే! ఏమి? బ్రహ్మసృష్టియని. సంఘశాస్త్రజ్ఞుల మతమింత సులభముగాదు. వృత్తిభేదములు, అరాజకము, యావదాద్రిద్యము, విద్యాగంధవిహీనత, రాజులయు బూజులయు, గ్రార్యములు, విరుత్సాపత, అధ్యాసము వలన గలుగు మండిమగుణము, ఇత్యదులనేకములు విజిగోని జాతి బంధముల నేర్పరిచినవని యాధునికుల యభిప్రాయము. మిశ్రతయేమాత్రముకు లేక శుద్ధముగనుండు కారణకార్యములు సంఘసంప్రదాయములలో మృగ్యములు.

కాలమానశత్యము విశదీకరించు సంశంబు లెవ్వయిన:—

(౧) గుప్తుములు గుప్తువుబండ్లును వలనుపటికన్న నిపుడు వెలపొడుగగానున్నను గిరాకి తగ్గినదా? మనశ్శాయంబుగా ఫితంబైయున్న తగ్గియుండును. ఏనివెలపొచ్చునరికి చెన్నపురిలో ధనసంపదయు విలసిల్లినందున గిరాకి లాభువంబులేదు. కావున హేతువు సిద్ధిమొందుటకు వలసినకాలములోన నైశ్వర్యాభివృద్ధియు నైనయెడల కార్యము కలుగదు. ఇదియేక మృతిరేక కారణము.

(2) దేశములో రాజకానన సిద్ధములై పరగునాణెములను దక్కినవస్తువులతోలె రాశికొలది మూల్యభేదముం గొంచును. ఉదా! రూపాయలు పదియేండ్లక్రిందట మిక్కిలియూప్రచలనవిగా నుండినందున సవరనువెల 18 రూపాయలకన్న నెక్కువకుఁ జూయెను. ఇప్పుడు రూపాయల రాశితగ్గిసంచున వానివిలువ ముటలపొచ్చినది. సవరనుల 15 రూపాయలకుఁ గొనవచ్చుననుటయ దీనికిఁ దార్కాణ. ■ విషయముయొక్క యతిదేశ మేమనఁగా:—

వస్తువుల మూల్యము ఘనతరమగు నవవరంబున, నాణెముల మూల్యము సన్నబడునేని, ధనము ఎక్కువ పట్టినను ఇచ్చుటలో వచ్చములేదు. అట్లయిన గిరాకీ తఱుగనేరదు.

(3) ఒకవస్తువు ప్రియమాయెనని దానివెలలనగఁజెట్ట నుత్సాదకు లుద్యుక్తులై యున్నరతని ఆప్రయోజనమును సమకూర్చు వేటొకవస్తువు కనిపెట్టబడెనేని వెలలు పొచ్చించుట బుద్ధిలేనిపని. ఏలన, జను లీనూతనవస్తువునె వరింతురు.

(4) అలంకారవస్తువుల నొకవిశేషము. సర్వసామాన్యముగా నందఱుఁ దొడుగునది యాయెనేని యదిగొప్పగానున్నను వల్లెన్నఁబడదు. అసాధారణత మన్ననకు జన్మ పోతువు. ఉదా! పొగనుఁజక్కల చీరను యజమానులారు ధరించి కులుకుచుండుటఁజూచి యిరుగు పొరుగింటి భాగ్యశాలినులు అతిరుచీరలెదాల్చిరని “ఇది సామాన్యమాయెను. ఇందులో గుణము

లేదు" అని మొదటియవ్వు చింతించును. ఆచీరయింకను వ్యాప్తికివచ్చి పనికికైతెచ్చిత సయితము ధరింపఁబడునదియైన దాని గౌరవము తృప్తాగా నశించును. గొప్పయిండ్ల యాడంగులు దానిని దూరముగఁ జూడవైతరు. సాగనులగతి యెన్నడు నింతే మిక్కిలి వ్యాప్తమయినఁ దరుకుమాననవగును. కావున గిరాకి హెచ్చుచుఁబోయి తటాలున మాయఁజెందును.

(౧) ఆవశ్యకములపైతము రాశితగ్గినదే వెలహెచ్చుట యప్రకృతము. ఎట్లన, అవ్యక్తమునకువచ్చు వస్తుములు కొఱతవడినచో వెలహెచ్చువనుటఁ దెలిసి యనేకులు ప్రాతఃబట్టలను త్వరలో విసర్జింపకయు, వివాహదులసెలవు మట్టునేసియు మితముగఁ గొందురు. గిరాకి మితమగును. వెలలుపూర్ణవృద్ధికి రావు. కొంతకాలమైనపిదప ప్రాతఃపేలిక లేందునకుం బనికిరానివై నూతనపరిధానములందీయుట యనివార్యకార్యమైన వెలలింకను విరివిగాంచు.

అధికన్యాయముల స్వభావము.

ఈయుశాధులున్నందున గిరాకి, ధరలు, రాశి, వీనికింగల పరస్పరసామ్యము రద్దుచేయబడియెనని యనుకొనఁబోయెదరు. వేడివేడినీళ్లలో చల్లనీళ్లుపోసిన శీతోష్ణములు మిశ్రములై దానికిని దీనికిని మధ్యగతియైన వెచ్చనగానేర్పడును. వేడియు చావ లేదు శీతమును జావలేదు. రెండును మిశ్రితములై ఫలమైన గోర్వోచ్చన యందంతర్భావము పెందినవి. అట్లే సర్వన్యాయములు

యములును వానిచాధింపు నితరవ్యాయములును. ఇవి యిత
రేతరచ్చేదనక్రియకు పూనునవి గావు. మఱి కలసిమెలసి యావు
మఱి తజ్జనితఫలంబున గుప్తంబులై యుండును. అనేకకారణ
ములచే నుకకార్యమేర్పడియె ననుటకు నిజమైన యర్థమేను
నఁగా, ప్రతికారణముచెఱఁగ్గయు ఫలములు మిళితములైనవి
యనియు, ఈమిళితఫలము ఏకఫలమిట్లు తోచుననియు ననుట.
కాలముచే నితరవ్యాయంబులును ఇతరవ్యాయములచే కాల
సంజనిత విభేదంబులును మాఱులఁజొది సమాగతంబులగును.
ఇయ్యది యెట్లున్నదనఁగా గంగాయమునల సాగరత్యమిట్లు.
యమునవచ్చిపై బడకయున్న గంగయింకను దక్షిణముగఁ
జూటియుండుననెఱు. గంగయమున కడ్డముగాకున్నది నేరు
తూర్పుగాఁ బోయియుండును. ఏనియెఱుకచే రెంటికిని సామా
న్యమగు సూతనసూర్గముకటి యేర్పడినది. కావున రెండిటి
ప్రతాపములు సేకేభవించి యింకొక జాడచేదినవనుట యొప్పు.
ఇట్లే ఏనుగు రెండుతోగుఁగించిన బదువాల్గును. ఈబదువాల్గు
ఏనుచేతవచ్చినది గాదు. రెండుచేత వచ్చినదియఁగాదు. వారి
సంగతిచే వచ్చినది. సూతనవృష్టమైన బదువాల్గులో ఏనుగు
రెండును బాత్రిగానశింపక యాపభేదముంచాల్చి ప్రవర్తించెడిని.
అర్థవ్యాయసంయోగ తత్త్వంబిద్విధంబని యెఱుంగునది.

అర్థవ్యాయంబులు సోధుంబులని కొండఁబడి. రామబా
యమువలె దప్పక గుఱిదాకునది కావనుమాటనిభిక్షు. ఎట్లున,

వ్యతిరేకన్యాయములచే నిరుద్ధములుగావచ్చును. కాశితగ్గినను
కొన్ని సమయముల వెలును దగ్గవచ్చును. ఇట్లవక్రవిక్రమ
ములు గాకపోయినను తీత్రాప్రసవి యని భావించుట తప్పు.
ఏలయన, తమకు సద్దమువచ్చునానికే దామును అడ్డముగా
నుండు గావున నీనిరోధము పరస్పరకార్యము. నూతనముగ నేర్ప
డుమార్గమున నిరుదిక్కుల న్యాయములయందు భావములు
లీకమైయుండు. 'ఈన్యాయమిహారీతివ ద్దించును. ఈహేతువున కీ
ఫలము సిద్ధము' అను వచనము చెల్ల రెండుసమయములు. ఎవ్వ
యన, 'ఈసిద్ధిగతు లీరీతినే నిర్వికారముగ జరుగుచున్న' వని
యొకటి; 'వికల్పం బాసాదించు కారణములు తుదముట్టుదాకఁ
బుట్టకయున్న' వనుటరెండు.

సర్వకార్యకారణములును బరస్పర వ్యేక్తముగలిగి మిశ్ర
మై యున్నను విషయము సుబోధ మగుటకై వానిని వేరుపఱచి
చూపుట సర్వవస్తుతము. లోకములో నేవంకరమును లేక
ప్రవర్తించు న్యాయములు కారణములు ఫలములును లేవు.
అయినను నీదిక్కును విడదీసి పోగుపోగుగాఁ బెట్టకున్న తుద
ముదలేర్పడక పోవునుగాన నట్లుచేయుట కర్తవ్యము. పుస్తక
ములలో నిది విడదీయబడియుండుటచే నాత్మోత్పన్నపంచ
ప్రచారములయందును విడదీసి యున్నవని యొకఁబోకుండు;
లోకమందున్న న్యాయములును పెద్దముడిగాఁ జేరియున్నవి.
అముడి యంతగట్టి యని చెప్పనలవిగాదు. వ్యవహారముల న

ట్లున్నను విద్యావై శిష్యాధ్యక్షము చిక్కులేక ప్రక్కప్రక్కన నుండు వానింబోలె వానిం గణింతుము.

ఇందుచే నొకగొప్పబాగ్రత స్ఫురించెడు. ఏమన వృత్తకములోనున్నంత విశదముగ సంశయము లోకములో నుండవు గాన లోకజ్ఞానమునకుఁ బుస్తకపారాయణముకన్న ననుభవము ముఖ్యము. అర్థశాస్త్రపండితు లందఱును వ్యాపారపరీణులౌదు రనుట గెలిమాట. పారాయణమునకుఁ ప్రవర్తనమానకును జాల వ్యత్యాస మున్నదనుట వేదాంతములు బలసి యుండుచోట్లలో విస్పష్టమేకదా! కావుననే గ్రంథాదినే యియ్యది యుపదేశ శాస్త్రంబుగా దని విన్నవించితి. అట్లైన నిది వ్యర్థశాస్త్రము గదా యని సంగోచింతు రేమో, యదియును దగని యభిప్రాయము. ఇది మూఁడుతెలుగుల నుపయోగకరము. "

(౧) శాస్త్రము ఇతరచింతలు బాధములు నాసింపకయే సేవింపఁ దగినది. జ్ఞానికి జ్ఞానమే బహుమానము. ఆచరణకౌశల్యము లేకున్న వానికేమిలక్క-వకీ తనతనయుద్దేశముల నెరవేర్చుటయే కృతకృత్యత. ఆర్థికవ్యాయంబుల ప్రయోగముచు నీయర్థశాస్త్రంబును గృతకృత్యమే. మీరందఱును గుజేర లోకమునకుఁబోవు సోపానము లేర్పఱుచుట దీని యుద్యమముగాదు.

(౨) శాస్త్రవ్యాయములు నేరుగ ఫలప్రసాదకములు గాక పోయినను, వ్యాపారదక్షు లయ్యవలెఁజింగి యుచితగతి నుప

యోగమునకుం దెచ్చువాడైరేని వారి కఖండలాభావహంబు లగును. కన్నుమూసికొని పోవువారికన్నః దెఱచికొని పోవు వారు శ్రేష్ఠు లనుట పరమ రహస్యమా ?

(3) వ్యవహారము లిద్యోతెఱంగులః బోవుననుట ఖండిత ముగః దెప్పఁజాలము. అనునను శాస్త్రజ్ఞానముచే నవిపోవు జాడలను నూచనగాఁ దెలిసికోఁజాలునుము. ఇది యల్పమైన సిద్ధిగాదు.

మఱియు సంఘములయొక్క ధర్మములు సంగములు మొదలైనవానిని నిర్దిష్ఠి పరిణామంబు వీసిన హేతువులతో నాధికస్థితి గతులు ప్రథమగణ్యములుగావున నీశాస్త్రము పఠించుటచే సంసారోక్తుప్రతిపదయములు గొంతకుఁగొంతయైన గోచరము లగుచు. ఇయ్యది సంఘశాస్త్రంబు గాదుకాని దానితోఁ బరమ మైత్రింజెంది యభేద్యసంయోగము గలది. మనుష్య సంఘములను బరిశీలించుటకన్న ముల్లైన విద్యలెవ్వియును లేవు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

మూల్యము - ప్రయోజనము

శ్రమయెల్లో యశ్శో ఖరీదు నిచ్చుటయుఁ గష్టమైన వని. ఈ కష్టమునకన్న వస్తులార్యమువలనఁ గలుగు సుఖ మెక్కువ యని తోచినం గాని యెవఁడును దానింగొనఁడు వినిమయకార్యం బులయం దెల్ల నిచ్చువస్తువునొక్క యంత్యప్రయోజనమున కన్నఁ గొనువస్తువుయొక్క యంత్యప్రయోజన మొకింతయైన నెక్కువగ నుండు నను న్యాయము నిత్యము. ఇట్లు కష్టము వ్యవకలితముగాఁగా మిగిలిన సుఖమునకు 'వినియోజకులకు అబ్బుకేష' మనిపేరు.

వినియోజకశేషము.

దీనినిఁ గొలతఁజేయుట యెట్లునఁగా, ఒకవస్తువును బొందక పోవుటకన్న నేమాత్రము నిచ్చియైనఁ గొనితీరవలయునని తలంపుకొందుమో యామాత్రము ధరలోనుండి సాక్షాత్తు గా నిచ్చినధరను ద్రోవును నేయుటచేత. ఉదా: ఉప్పు. ఇది యపూర్వమైనచో వరకలు నైననిచ్చి కొనఁగలము. సర్వసాధారణముగఁ బండునది గావునఁ గొన్నిపైసలైన నిచ్చుటయేలయని

యలజడి వహించుము. కావున లవణపరిపాదనమున శేషసుఖ మత్యంత మునుట సువ్యక్తము.

ఆవరణమాశోత్త్యము.

ఈసుఖమును మనముస్వయముగ నాజ్ఞించితిమా? యోదించి చూచిన కాదనుట నిర్వివాదాంశము. ఖరీదు మన మిత్తుమరుట నిజమైయైనను ఖరీదంత తక్కువపడుటకుఁ గొనువారలా కారణము? కాదు. ఐన మఱియెవరు? ఉప్పుపంటఁ బెట్టు వారందఱుమా? కొంతవఱకు వీరు కారణభూతు లనుట నిజమే. ఐన నాపంట సలిశయింపఁజేయు క్రమములు విద్యలును వీరు సృష్టించినయవికావు. సంఘముచే దరములపర్యంతము కొంచెముకొంచెముగ వికాసమునకుఁ జేబడినవి. అట్లగుట విని యోచక శేషమునకు నిజమైన మూలాధారము ప్రతిమనుజుని నావరించియుండు సంఘముయొక్క స్థితిగతులు. వీనికే “ఆవరణ స్థితం” అని పేరు.

నేను, నాకర్తము, నాసుఖము అని వ్యక్తివాదము నేయు వారికి నిది యలంఘ్యమైన ప్రమాణము. మనకుఁగల జ్ఞానము, చతురత, సుఖదుఃఖావహాసమయములు, ఇత్యాదు లన్నియుఁ గొంతమాత్రము స్వయంకృషిచే నిర్మింపఱుకువచ్చి యైనను మొత్తముమీఁద నావరణముచే నిర్మితము లనుట యథేద్య వ్యాయములలో నాద్యమైనవ్యాయము. దీనికిం దృష్టాంతములు పెక్కులే. బ్రాహ్మణకులమునందుఁ బుట్టిన వానినైన మాబని

యింట చిన్న ప్రాయమున నే చచ్చినయెడల మూలబుద్ధియే కాని బ్రహ్మజ్ఞానము వానికింబట్టదు. బ్రాహ్మణావరణమునందుఁ జెంఘనకు వచ్చినవాడైన మూలబుద్ధుని దాజ్ఞానము సంపాదించలేకున్నను సంపాదించిన వానివలె జేషము దాల్చినవాడైనవగును. ప్రతిమనుజునియొక్కయు స్వభావ మనఁబడు దానిలో ముక్కలువంతు అవరణధావమే యనుట తగ్గించి చెప్పఁబడినమాట.

అవరణము.

మనప్రయత్నము లేకయే యానికస్థితిగతులయందు నిర్మాణముగనుండు సంఘాదినంబుద్ధియైన హేతుజాలం బావరణంబు నాఁబడు. అవరణకృత్యలైన శేషంబునకు అవరణశేషంబని పేరు. అవరణం బవౌదుషేయంబు గాదు.

అవరణములోన గణనీయతే త్వములు రెండు. ప్రకృతి, సంఘము. ప్రకృతిచే సంఘమును, సంఘముచే బ్రకృతియును మార్పులు సందుననుట పూర్వోద్దితము.

అవరణంబు నిర్వికారంబుగాదు. మఱి కాలవిభేదములై పరివర్తనలంజెందునది. మనుష్యులలోని యైక్యర్యాంతరములకు నావరణంబు ముఖ్యాశ్రయము.

ఉదాహరణములు.

నేయి యొక్క మణుగుమాత్రము దొరకునేని వెల ముంపు 80 రూపాయలనియు, రెండుమణుగులు దొరకునేని వెల

28 రూపాయలనియు ననుకొందము. అప్పుడు వినియోజక శేష మెంత ?—

తోలుకట్టి మణువు వెల	80 రూపాయలు.
రెండవదాని వెల	25 „
మొత్తము	55 „
వాడుకలో రాతికొలది పన్నిభాగములను వొకే తీరున వెల నిత్తుము	
గాన ఇచ్చిన వెల	50 రూపాయలు.
కావున శేషలాభము	5 „

మూడు మణువు లుత్పత్తియై వెల మణువునకు పురువది రూపాయ లాయె ననుకొందము. వినియోజక శేష మింకను వెక్కుకను. ఎట్లున:—

మొదటి మణువు	30 రు.
రెండవది	25 „
మూడవది	20 „ మొత్తము. 75 రు.
ఇచ్చిన వెల 3×20	60 రూపాయలు.
వినియోజక శేషఫలము	15 రూపాయలు.

(18-వ పటముం జూచునది.)

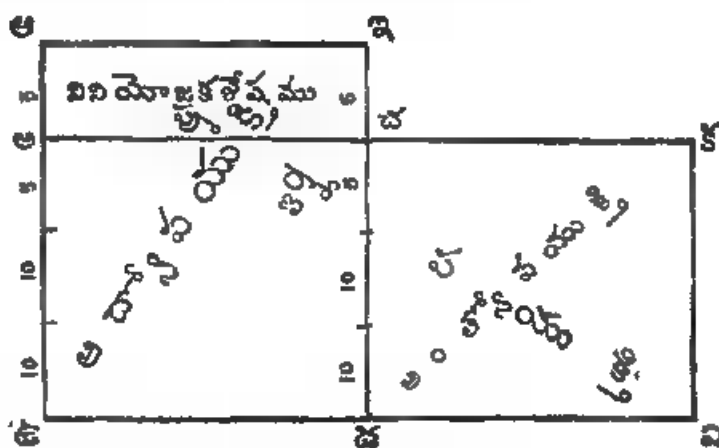
ఒక్కటే మణుగునెయ్యి కలసమయమున నుపయుక్తి 'అడవి' యను చతుష్కోణమువలన గనుభూచుబడినది. రెండవమణుగునొక్క యుపయుక్తిని 'చడవి' యను చతుష్కోణము వ్యక్తము చేయుచున్నది. మొత్తముమీద నుపయుక్తి 'అడవి' + 'చడవి' లేక 'అడవికదవి.' కొని విలువ కడపటిమణుగుం బట్టియే ఏర్పడుటవలన రెండు మణుగులకును తేరి 'అడవి' యను చతుష్కోణమువలన సూచితముగు నుప

అంక

అర్థ కా ప్ర ము.

యొక్క శే మనము విలువ యొసంగదము. కావున వినియోగించు మనకు 'అలచచ్చ' చే గనుపఱచబడిన ఉపయుక్తి విశేషముగ వచ్చినది. కావున ఇది రెండుమణుగు లున్నచో వైన వినియోజక శేషము.

13-వ పటము.

ఇట్లే, మూడుమణుగులున్నచో:—(14-వ పటము చూడుము.)

అద్యోపయుక్తి (మొదటిమణుగు) = అ ఉ డ ఇ

మధ్యోపయుక్తి (రెండవమణుగు) = ఈ డ ఎ చ

అంత్యోపయుక్తి (మూడవమణుగు) = చ ఎ గ కి

సమాసోపయుక్తి (అన్ని మణుగుల ఉపయుక్తి) = అ ఉ గ క చ డ ట ఇ

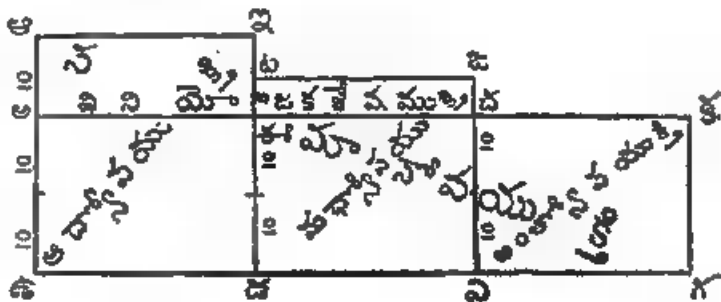
మొదడపటి మణుగుంబట్టి నిర్ధారణ యగుటచేత మనము 'అ ఉ గ క' యగు చతుష్కోణమువలన మూడవమణుగు ఉపయుక్తికి పైల యొసంగదము. మిగత 'అ అ చ డ ట ఇ' మనకు శేషము.

తొమ్మిదవ ప్రశ్నోత్తరము.

౧౦౫.

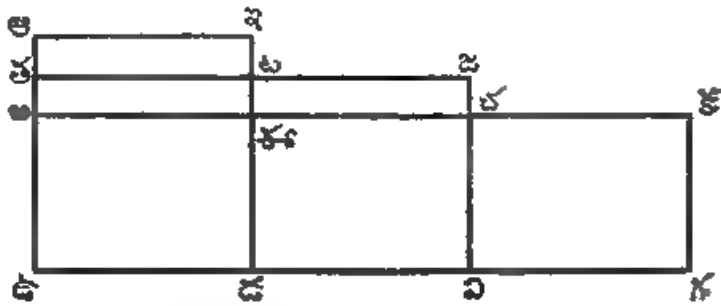
ఇదియే మూడుమూలములు లున్న యెడల వినియోజకశేషము.

13-వ పటము.

13, 14 - వ పటములను జేర్చినచో 15 - వ పట మగు చున్నది. వ్యాఖ్యాన మనవసరము.

15-వ పటము.

అద్యోగము	80 రూ.
మధ్యోగము	25 "
అంత్యోగము	20 "

పూర్ణోపయుక్తి 30 4 25 + 20 = 75 రూ.
 పక్ష్యమూర్ధము. మణుంగులు 3 x 20 = 60 రు.
 వినియోజకశీలఫలము = 15 రు.

రాశి సనుసరించుచుండు సంశ్లోపయుక్తిచే మూల్య
 మేర్పడు ననుట స్పష్టము. మరియు వాయువాదివస్తువులు
 పూర్ణోపయుక్తి కఖండముగఁ గలిగియున్నను సంశ్లోపయుక్తి
 లేనివగుట మూల్యరహితము లాయెచనియు మూల్యదాగ్రద్యము
 వస్తుకారవమునకు భంగకరము గాదనియు మున్ను తెలిపి
 తత్త్వములకు నియ్యది గుంకిను సుకసాక్ష్యము. మూల్య
 రాహిత్యమునకు నిష్ప్రయోజనతకును మిక్కిలి భేదము.
 మూల్యాభావము సంభవించుమార్గములు రెండు. ఒకటి వస్తువు
 ఎందునకుం జనికిరాని దగుట. ఉదా || నీధిలోని ఘన్ను,
 ఇత్యాదులు. రెండు, వస్తువు పరమప్రయోజనకారియ్యును
 అఖండముగ లభ్యమగుటచే రాస్తులు కులిమిరి యంత్యప్ర
 యోజనావశిష్టము జేయుట. ఉదా|| గాలి.

ఈ రెంటికిని భిన్నలక్షణము :— మొదటి దానికి పూర్ణోపయుక్తి
 లేదు. రెండవది దాని కవిరుద్ధమన
 ముగ నున్నది.

మీదికి సామాన్యలక్షణము :— మొదటిది నిష్ప్రయోజనము గావునను
 రెండవది యమితరాశి మగుటను
 రెంటికి సంకల్పప్రయోజనము లేదు.
 కావున విలువయు గావము.

ఐనను విలువలేని సామ్యముంబట్టి గాలియు నీధిలోని
మన్నును దుల్గుములే యనుట తులువతనము.

పూర్ణోపయుక్తిని మదింపువేయు పద్ధతు లేవ్వి?

వస్తువు అపురూపమైన దనుకొని యల్లన నెంతవెల పాడు
గగునో యని రమ్యామిగ నిర్ణయించి, పిమ్మట గ్రమ్మకము
ముగ రాశికి బరిమాణము లిడుచుంబోయిన వెల లెక్లువడు
ననుట యూహించి, తుదకు వర్తమానముననుండు ధరల వల
కును వచ్చితిమేని పూర్ణోపయుక్త స్ఫుటంబగును. ఇది విక్రీలి
ప్రయాసముచేతనేకాని యలఁతఁ దీఱు సాహసంబుగూడు. గాలి
ముదలై న వస్తువు లేవాడు నరుదుగావు. కావున వానికి తామ
కాలపు ధరల విధించుట యూహయై బోవలసిన లెక్కకాని
దృష్టాంతముగఁజూపి నిర్ణయింపఁ జాలినవికావు. ఇట్టిచోట్ల
ననుభవము మీద వస్తుగౌరవముల స్థాపింపఁజూచుటఁ దప్ప
లన్నసాధనములు మృగ్యములు. వజ్ర వైడూర్యములకన్న
జలాహారము లధిక పూర్ణోపయుక్తి యుక్తము లనుటకు జనుల
యభిప్రాయమే సాక్షి. వజ్ర వైడూర్యములు లేకపోయినను
హాయిగ బ్రతుకువాడు కొట్లకొలది నున్నాడు. జలాహారములు
లేక జీవించువారు పురాణకథలఁ దప్ప నిత్యక్షణము లేరు.
కావున పూర్ణోపయుక్తిని లెక్కప్రకారము జనుగూర్చుట యుసా
ధ్యమైనయెడల లోకీకాచారముల ప్రకారము సకారణముగఁ
గొలతవేయ వచ్చును.

“ప్రయోజనమును గొలుచుట సాధ్యమా?” యను ప్రశ్న అనేకులకు దోషక మానదు. వీలయిన, ప్రయోజనము భావగర్భితము. అకృతిగల స్థూల పదార్థముగాదు. సంఖ్య కలదియైగాదు. కావున యాచుట, జమగూర్చుట, ఇత్యాది క్రియలు దానియందుఁ జెల్లవు. ఇట్లని ప్రశ్నించుపారికొక సమాధానముం జెప్పవచ్చును. ప్రయోజనము భావహావమే యైనను స్థూలపదార్థములైన ధరలచే దాన్ని ప్రాబల్యము నూచింపఁబడియెడు. తివయుక్తి యెక్కువయని నోచిన వెలల నధికముగ నిచ్చుటయు, తక్కువగాఁ దోచినఁ దక్కువమాత్ర మిచ్చుటయు సహజములు. శరీరమునందలి యుష్ణముయొక్క తీవ్రతప్రకారము దాక్షిణ్యపెట్టి చూచు ‘తాపమాన’ యంత్ర ములోని పాదరసము ఎక్కుచునో, దిగుచునో యుండుమాడ్కి నుపయుక్తత ననుసరించి ధరలు నిలుచు ననుట నిక్కమే యైనను ఈస్థాయమునకును ప్రతికూలములు లేకపోలేదు. అట్లగుట సీకార్యము సాధ్యమైనను సులభముగానిదాయెను.

ప్రయోజనమును ధరలచే గొలుచుట కన్తరీరముగను
పర్యవారముగను కేయు హేతువులు.

(౧) ధరయన వస్తువులకు వాతాయుల రూపమున మండు నిలువ. ఒకయెద్దును గొనుటకు 50 రూపాయలు వట్టిత దాని ధర 50 రూపాయ లందుము. అనగా దానియందు గ్రాహకున కుగల యంతోవయుక్తియు, 50 రూపాయలయందుగల

యంత్యప్రయోజనమును ఇంచుమించు నమానము అనుట. ప్రతి
క్రయ విక్రయములయందును నాలుగు విధములైన మదింపులు
వేయబడును ఎట్లనః—

కావనాడు వేయబడినందుః— రూపాయల యుపయుక్తరంగుచ్చన మదిం
పుకటి. ఎద్దును గూర్చిన మదింపులందు.
అమ్మనాడు వేయబడినందుః— ఎద్దులొక్క యుపయుక్తరంగుచ్చన దొ
కటి. రూపాయల యుపయుక్తరంగుచ్చన
నది లెందు.

కొనువానికి రూపాయలయందలి యాదరమువకన్న ఎద్దు
నందలి ప్రీతి యొలిచుకయైన నధికముగను, అమ్మనానికి ఎద్దు
నందలి గౌరవమువకన్న రూపాయలయందలి మమత యొక్కిం
తయైన నధికముగను ఉన్నంగాని వినిమయము సిద్ధింపదు.
అట్లగుటః—

ప్రయోజనముచే ధరలు నిర్ణయింపబడునని యొకడు చెప్పిన,
ధరలచే ప్రయోజనము నిర్ణయింపబడునని యేల ప్రతివాదము
వేయఁగలడు? చూడుడు! వస్తువునందలి ప్రీతి నాణెముల
గుండ వ్యక్తమౌననుట యేమాత్రము పత్యమో, నాణెముల
యందలి ప్రీతి వస్తువుగుండ వ్యక్తమౌననుటయు నామా
త్రము పత్యమే! మనము వామకలోక్రయకులు విక్రయకులని
భిన్న పక్షములకుం జేరినవారో యనురీతి వారిని వ్యవహరిం
తుము. కాని కోధింది చూచిన నిరులేగలవారును క్రయకులే
విక్రయకులే. వర్తకుడు పరుకులనమ్ము రూపాయల

గొనును. వినియోజకుడు రూపాయల నమ్మును. సరకులూ
గొనును! కావున వస్త్రాదరణ రూపములచే గొలువబడు
ననుట యబాధితంబైన మతంబుగాదు. రూపాయలయొక్క
యవయోగము సరుకులచే గొలువ బడుచున్న దన్నమా
పరిభాష్యమే.

ధరలచే ప్రయోజనము స్థాపింపబడెడు ననుటకు దృష్టా
తములు మునుపే చూపి యున్నాము. వెలులువ్రాలిన గిరాకి
యచ్చిత మగును. దీనికొక యపూర్వ హేతువు ప్రదర్శించఁ
గలము. ఖరీదు శ్రమసమానము, క్షేత్రకరము. వస్త్రాదర మను
నది వస్తువులవలనఁ గలుగు సుఖమునుండి తత్ప్రతికే పడ
వలసిన దుఃఖమును దీసివేయఁగా నిలిచిన సుఖభావము.

సుఖమునుండి

దుఃఖముపోఁగా

నిలిచిన ఖరారు సుఖము = వస్త్రాపార్జన చోదకాదరము.
అట్లుగూట సుఖము ముందున్న రీతినే యున్నను దుఃఖము
తొందించిన నిశ్చితసుఖము వృద్ధియగు ననుట యప్రతిహత
వ్యాయము.

(౧) ఇట్లు ధరలును ఉపయోగములును బరప్రకృతయములై
యండఁగా ధరలను గొలతగాఁ జేయుటయెట్లుగి బట్టలను గజము
కొయ్యతో గొలుతుము. ఈ గజముకొయ్య యొకపొడుగు

గలదిగాలేక బట్టయొక్క నిడివికొలది విశ్వరూపమును వహించునదియైన దానితోఁ గొలుచుటకు బహుదేవునైన నలవియోకి

(౨) మఱియు రూఢ్యములును నస్తువులే. వస్తువులైన రాశి ననుసరించిన విలువగలవిగా నున్నవో యట్లే యవియును పంఖ్యాసమాశ్రితమైన మూల్యముగలవిగా నున్నవి. బంగారు విశేషముగ దేశమున నుపగతిమైన బంగారముయొక్క విలువ పలుచపడును. రూఢ్యములు శాశ్వతమును నిర్వికారము నైన యంతోఽపయుక్తి గలవికావు.

(౩) పరకులరీతి నే వాణెములును బ్రతిమనుజుని ప్రాప్తి కొలది లభ్యువులో గురువులో యె యున్నవి. బీదవాఁడు రూపాయను విరహఁగాఁ జూచును. వానికి దానియందలి యంతోఽపయుక్తి మహాఘనము. కోటిశ్వరుఁడు పరహాను దమ్మిడిగఁ బొటవేయును. వానికి దానియందలి యంత్యానురాగ మించుమించు పూజ్యము. కావున బీదవాఁడు రూపాయకుఁ గొను వస్తువునే మహారాజైనవాఁడు పదిరూపాయలు లెక్క పెట్టియొక బెట్టిక వేసి కొనుటయుం గలదు. కావున ధరలూచంచలములు. ధరలతో నుపయుక్తతఁ గొలుచుట యపాధ్యము. అంతకన్న ముఁగు దీగలతోఁ నులలు దీర్చుట సుఖము.

దీనికి సమాధాన మేమనఁగా వాణెములయొక్క విలువ చలించునది యైవను. అభివృద్ధియొక్క పరిమాణమును

స్థలముండి, యీచలనమువలనఁ గలిగిన కూర్పుల లెక్కఁజూచెట్టి తీసివేయవచ్చును. ఈవిషయము వినిమయకాండమున జర్పింపఁబడును.

ఈ యాశ్లేషణలు అసమంజసములుగావు అయిన నొక్క విన్నపము. ఉపయుక్తతయు క్రయమును ఒంఁపొని నాని యుండుటచేతనే క్రయమును ఉపయుక్తత నూచకమని యెన్నుదగినను. రెండవది ప్రతివానియొక్కయు వస్త్రాదరమున భేదములు పెక్కుపోకలఁ బోయినను మొత్తముమీఁద పణ్యచక్రంబున నట్టివిలువులు పెరప్పర హతములౌట సాధారణముగాన, గిరాకీయొక్క యుత్కర్షమును భరలు నిష్కపటముగ సూచించుననుట యొప్పుకోవలసిన న్యాయము. ఈవిషయములుండనిండు.

అవరణకృతమైన శీషము గణనీయ మనుటకు నొకపీఠవుం జూపి వాంఛావిచారంబు చాలింతము.

ఇంగ్లాండులో ఏటికి 5000 రూపాయల గడినయున్న నిర్ద్రభోగముగా నర్వముఖంబుల ననుభవించుట నిఘటనవేద్యమైన మహాయోగము. 10,000 రూపాయల జీతమునిచ్చి యొకనిని ఒక గహనస్థలంబున కలెక్టరుపని నియమించిన వాడా రూపాయలతో నేమిచేయనాను? నరనకపుల గోష్ఠియు, నాటకప్రయోగములు, పాటవేడుకలు, ఇత్యాది హృదయాహ్లాదక విశేషములు ఎంతవ్యయమునకోరు లభించువా? తుదకు

రుచియైన పదార్థములు, విందులు, పండుగలు, నయితము గోచరింపవు. అట్టివాని నావరణకృతమైన ముఖకేషము మున్న. కావున నుండియు నెండినవాఁ డగు.

జనులయొక్క ప్రాభవముంగూర్చి చింతించుటలో నావరణమును మఱవఁగూడదు నుండి! జీతముఁబట్టి ముఖమును నిర్ణయించుట మూఢత్వము. మఱియు అస్తికన్న నాదాయము ముఖ్యము. నేలలు, పశువులు, ఇండ్లు, చెరువులు నమేయములుగ నుండినాజాలదు. వచ్చుబడి పెచ్చుపెరిగినఁ గాని ప్రయోజనము లందుట దుర్లభము.

పదియవ ప్రకరణము.

ఉత్పత్తికాండము.

ప్రకృతి.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు.

ఉత్పత్తికి మూలాధారములు రెండు, ప్రకృతియు పౌరుషమును. నిపర్గజ వస్తుసమూదాయంబు ప్రకృతి. పురుషోద్వ్యోగంబు పౌరుషంబు. దీనికి క్రమయనియుం బేరు కలదు. ఇవిరెండును క్షేత్రభేదము లట్లు అన్యోన్యసహకారు లైనంగాని ఫలంబు నమకూరదు. స్వచ్ఛందముగ నింటిముంగిట మొలచిన కూరలు సైతము మనము సంగ్రహించికొనసంగాని భోగ్యములు కావు. ఎంతలే దన్నను సంగ్రహవినియోగములైన నుండితీరవలయును. సంగ్రహము లేకున్న సర్థములు ప్రాప్తింపవు. వినియోగము లేకున్న సర్థములు లభించియు ఫలములేదు.

క్రమ ద్వివిధంబు. దేహక్రమ. మనశ్శ్రమ. క్రమవంతులుగాని పురుషుల కే పురుషార్థములును లభింపవు.

కాండలు సర్వము దైవికం బందురు. ఇందు నిజంబు గానము. సర్వమును దైవికం భేదించిన మనుష్యప్రభుత్వమును దైవికమొనరించుగాన నది కూడదనుట విరుద్ధపాదము. దైవికం బని

యాచార్యుడని మానియున్నవాని నెవరు నెఱుంగరు. పోతుల పోతులు తమవరముగాఁ జేసికొన్న హాథాంతములలో నిది యొకటి. ఇది నిజమేయైన పక్షమున భర్తాధర్మములయొడ భేదము లవమాత్రము నుండదు. కామికోభామలును దైవికములే యగునుగాన వాని నరిషడ్వర్గము లని యంటిమని దేవుడు తనకుఁబాసే శత్రువనియు; ఆత్మపాత్యఁ జేసికొనుటలోఁ బాల నమర్కుడనియుఁ జెప్పవలసి వచ్చును. ఇది యటుండనిండు.

భూదేవికి వసుమతి, రత్నగర్భ, యను వామములు గలవై గాని తనంతట వసుప్రభుగాని రత్నములుగాని నునకుఁ గొని తెచ్చి యిచ్చవంతటి కగుణాశాలినిగాదు. మజ్జేమన్న శ్రమించు వారికేగాని యితరుల కెట్టిఫలము నొసంగదు. ఈప్రపంచమున నెఱుంగియుండు ప్రయోజనము లన్నియు శ్రమార్జితములేకాని యూరక దొంకువవికావు.

మనుష్యునకు నస్తువులు నృప్తియ ప్రభావములేను. విశ్వా విశ్రుతనకు బిదప వస్తు, రాసులు, గోహములు, కొయ్య, మొదలగు సుగువుల నుత్పత్తికేయు బ్రహ్మకేజము గలవాఁ డెవ్వఁడును లేడు. ఇత మనమహిమచే సాధ్యము లెవ్వియన వస్తువులలో లీనమైయుండు స్వాభావికశక్తులను ఉచితరీతినడచు నట్లుచేసి యుండలి ప్రయోజనమును తెలిపుచ్చి వినియోగ్య ములుగాఁ జేయుటయే దీనికి దృష్టాంతము. వేద్యుడన నుండి స్వభావసిద్ధములైన నీళ్లు, నేల, విత్తనములు, వీనిని తావు

మూర్ఖు యొకతీరున నుండునట్లు జేయుటయేకదా! ఏయిరు మొల
కత్తి పెరిగి పంటకుపప్పుట ప్రకృతికక్తులవలనఁగాని మనకక్తు
లచేఁగాదు. బల్లలుచేయుటయనఁగా నేమి? మనుజకృత్యము
గాని కొయ్యలను కోసి, తుండ్లుగా ఖండించి యొకవిధముగాఁ
జేర్చుట. వస్తుకోటిలో నంతర్యామిగానుండు అక్షర్వణకక్తిచే
నవి కలసిన్లుండును. అగ్ని జలవాాయువిద్యుదాదుల గుణములు
మన కనుగుణములుగఁ జేయుటయే మనుజాప్రభావము. వస్తు
పులరూపములను తావులకు మార్చుటయే కార్యసిద్ధికి నియత
విధానము.

వై సగ్గిక స్వభావములు.

వై సగ్గిక స్వభావము ప్రతివాని స్వరూపము ఆస్తిలోఁ జేరినది
కాదు అయినను పదార్థములయొక్కయు జననమాజముల
యొక్కయు నిర్ధారణవలన దేవైశ్వర్యస్థితిని నిర్ణయించు కారణ
ములలో నొకటిగానున్నది. దేశములో నుత్పత్తియయి వ్యవ
హారములచే దయాదుచేయఁబడుట కుపయోగించు నస్యములు
లోహములు, జంతువులు, మొదలగునవి భూమియొక్క శీతోష్ణ
స్థిత్యాదుల ననుగమించి యున్నవి. ఇంతే కాదు. జనులస్వభా
వములు సైతము కొంతవఱకును దేశస్థితి ననుసరించియుండును.

శీతోష్ణస్థితి.

ఉష్ణమువలన మధ్యాహ్నాన్నిద్ర, సోమభిరసము లలవడును.
భూమి మిగుల సారముగల్గియున్నఁ గొంచెముగా ముక్కిచేసి

విత్తులు చల్లినను అధికముగ పంటలు పండును. ఇందుచేతను పరిశ్రమ యధికముగ నక్కఱలేనందున జనులు చుఱుకులేని వారగుదురు. మహాపూర్వులు మునుపు గంగా ప్రాంతముల నాక్రమించి స్వాధీనము చేసికొన్నందున, ఆభూములు సహజ సన్యాశ్రమము లొటచేఁ బనిపాటలు చాలించి కాలక్రమమున దోస్సార మనన్వత్వవిరహితులై మందులై పారుపహినులై పారుషము లేకుండుటయే పరమధర్మం బని వాదించునంతటి స్త్రీగణకు లోనైరి. ఇంగ్లాండువలన చలి మిక్కుటముగాన ఎంతో కడఁకమై ప్రయాన వ్రచ్చుకొనినంగాని దేహమున నుచు కైత్తి చెమటబట్టి యారోగ్యము గలుగదు. మఱియు నిక్కడి కన్న వక్కడ జీవితాధారములు (కంబళ్ళు, బనాన్ చొక్కాయల్లు మొదలగునవి) యెక్కువ గావలయుఁగాన వల్పసంపాదనమునఁ దృప్తిజెంది చెట్లక్రిందఁ బరుండి గుఱక లిడి నిద్రించుటకు వలనుపడదు. కావుననే యూరోపియనులు మనకన్న నెక్కువ జేహన త్వమును మనస్తైర్యమును పట్టుదలయుఁ గలవారుగా నున్నారు. మన మున్నట్లుండి బహుపర్యాకమముతో వారంభశూరులమై కొంతసేపు పనిజేసి అనతికాలమున నలసటఁ గొని శ్రద్ధ చాలించి మఱల నెంతవడికోశాని పనికిఁ బూనుకొనము. ఇంగ్లాండులోఁ జలి యొకటియే కాదు. భూమియు నిటువలె నచటఁ బోతరించివడికాదు. కావున నెడలను వంచి శ్రమతో సేద్యముఁ జేయనిది ఫలప్రదంబు గాఁజాలదు.

మహారాష్ట్రములో నన్నివత్తువ లున్న నేని? అశంభగలిగి
జుహూతుకతి. శ్రద్ధాభిప్రై యినవరత ప్రయత్నముం
జేయుచు, బ్రకృతికా ప్రవేశిలనఘన వాని నుపయోగమునకు
దెచ్చు తెలియలేతింగి కష్టవప్తము లెన్నికలిగినను ఉత్సాహ
హీనులుగాక, యుద్యోగము నెఱవేరినంగాని యుద్యమము
నమా ద్రి నొందింప నును స్థిరచిత్తము గలవార లున్నంగాని దేశ
మున కభ్యుదయము ప్రాప్తింపదు.

నైస్సర్గిస్వభావములు ప్రతివానికిని అస్తిగాకపోయినను
దేశభివృద్ధికిఁ గారణములై తద్వారా మనకును మేలుఁబెచ్చును.
ఎట్లనిన—గోదావరీపది నీటికాదు. వాడియుఁగాదు. ఐదును తత్ప్ర
వాహమున ఫలవంతములైన లంకలు నేలలు ఊడఁబట్టి యుచటి
వారు ధనికులుగ నున్నారు. ఇందుచే వ్యవహారములు వ్యాపించి
చీడసాదలకు జీవనోపాయముఁ గల్పించునవిగానున్నవి.

దేశములలో, దారితమ్యనిదోపణఁ జేయుఁబూనితిమేని నైస్స
ర్గిస్వభావములను లెక్కకుఁ దేవలయును. ఏకదేశస్థులలో
నెక్కువతక్కువలు జర్పించునో నిది యెల్లరకును. సామాన్య
ముతే యగుట నట్లుచేయుట తగదు.

ప్రకృతులు సారాశాస్త్రము లని రెండు విధములు.

మేరగలవి మేరలేనివి యని ప్రకృతులు రెండువిధములు.
అందు గాలి మేరలేనిది. ప్రతివానికిని కోరినంత దోరుకనను
గాన దానికి మూల్యము సాధారణముగ లేదు.

ప్రకృతులలో అనంతములు గానివి యెక్కువముఖ్యములని విలరచాశీయు క్తములుగాన ఒకరికొక్కవయ్యెను దదిరచుటకు దక్కువయగుట సంభవించును. అంత్యప్రయోజనమును మూల్యమును అధికముగఁ గలవి గాన నివి పర్వజనాదరణీయములై పోటాపోటివి బుట్టించునవిగా నున్నవి. భూమియు నాకాశము వలె నక్షయముగా ననంతముగా నుండిన ఒకరిభూమి నొక రాక్రమించుకొనుటయు 'ఇదినాది అదినాది' యని స్వామ్యమును స్థాపించుటయు, రాజులు ఒకరితో నొకరు యుద్ధముఁ జేయుటయు సంభవించవు. విలత్వము స్పృహకుల కుత్సత్స్థానము.

విలత్ప్రకృతులలో గణ్యములైనవి గనులు, వనములు, నదులు శ్రేత్రములును. (శ్రేత్రము లన యాశ్రాస్థులులుగావు. పంటల కనుగుణములైన పొలములు)

గ ను లు.

లోహములు గనులలో నుద్భవించును. వీనిలో నుత్తమోత్తమములు ఇనుము, బొగ్గు. ఇవి అన్యోన్యసమీపభవములై ఆదేశము భాగ్యమేభాగ్యము. ఇనుము కరగించి యిర్మితములు, కత్తులు, మడకలు యొడలై ప సామానులను చేయుటకు బొగ్గు విక్కిలి యవయోగించునది. కట్టలలో నుష్ణ మంతలేదు. ఇది గాక యవి త్వరలో భవ్యములైన గాని వానిని ఎగఁగ్రోయుట ప్రయోజనము లేదు పనులలోన కాలుము బహుళముగ ప్రయోగము. కావున గోయ్యలంత శ్రేష్ఠములుగావు. ఇండియాలో

నేలము జిల్లా మొదలగుస్థలములలో నినుపగనులున్నవిగాని
దగ్గరగా బొగ్గుతేనెందువ వవి యింకను బ్రయోజనమునకు రా
లేదు. కలకత్తాకు సమీపమున రెండును అనతిదూరస్థములుగ
నుంటున్న నచట 'అయి:కర్తకాల' యొకటి దిగుల గొప్పది
స్థాపించఁ బడుచున్నది.

అడవులు.

దీప్తదేశములలో నడవులు ప్రాణసమానముగ నెన్నఁబడ
వలయును. వీనివలన దేశము శాంతిత్వమును పొందును. వానలు
గురిసిన నా నీరంతయు అతివేగమున నిష్ప్రయోజనముగఁ
గొండప్రక్కలఁగోసి ప్రవహింపకుండునట్లు చేసి నదులను సర్వ
కాలమునందు నేకరీతిని మందగమునమునఁ బ్రవహించునట్లును
భూమి యార్ద్రతపహించునట్లును జేయును. చెట్లవేరులు, క్రిందఁ
బడిన యాకలములును జలమునడ్డగించి పుడమిలో నూరునట్లుగఁ
జేయుటయే కాక మంచియెరువుగను ఏర్పడును. పూర్వకాల
మందు మనభరతఖండంబున ఎండకును వానకును బోరరాక దట్ట
ములై వన్యమృగసంతతులచే భయంకరములైన కామ్యకర్షైత
దండకాది వనములుండిన వని పురాణేతిహాసములు ఘోషించు
చున్నవి. తాత్కాలికప్రయోజనార్థములు వివేకశూన్యులు నగు
వారిచే నట్టికాండపు లన్నియుఁగొట్టుబడి వాశంబునొండె.
ఇప్పుడు ఆసాము మైసూరు తిరువాన్మూరు మొదలగు కొన్నిదేశ
ములలోమూత్రము కానవములు కానవయ్యెడివి. ఇట్లు మనఁ

రణ్యములన్నియు పడుగంటుటచేతనే యీ దేశము యామపాత్రంబయ్యె ననుట నిర్వివాదాంశము. రామరాజ్యము నాటికిని నేటికిని భేదమేమనగా అప్పుడు మేఘముల నాకర్షించునట్టి యరణ్యములచే నలంకృతము లగు కొండ లుండినవి. ఇప్పుడన్న సో కొండలున్నవి కాని చాల్లు లేకపోవుటచే నవి మట్టును చల్లార్చుకొని లేకపోవుటయే కాదు, ఎండను ఇంకను మిక్కిలి మనపై వ్యాపింపజేయునవియై యున్నవి. కావుననే ఆకాలమున నెలకు మూడువాసలును - ఆకాలమున మూడేడులకొక వాసయుగా నుండుట. కలియుగమునకును ద్రేకాయుగమునకును నిజమైన వ్యత్యాసము ఆరణ్య సముదాయమేకాని ధర్మదేవతాపాదములు గావు. ఐరోపాలో స్పెయిక్ అను దేశము మునుపు బహుసారివంతమును ఫలవంతమునై యుండెను. కాని వనరాజిరాను రాను క్షయంబునెందెగాన ప్రకృత మనావృష్టిపాలై యిడుముల కెడమై యున్నది.

జలాధారములు లేనిది ప్రకృతసృజనమును, మరుభూమియవును. వర్షములు కురియుటకును కురిసిన జలంబు వ్యర్థముగ నెఱిదాటునఁ జోకయుండుటకును అడవులు సాధనములైనవి. ఇంగ్లీషువా రీవిషయములను చక్కగ శోధించి తెలిసికొన్నవారౌ నీ దేశములో విగిరియుండు నడవులను రక్షించుటకును లేనిచోటఁ బునరుత్పత్తి జేయుటకునై శాసనముల

నేర్పలేది యున్నాడు ఇది యెంతయు గౌరవింప వలిన క్రమం
అని దృఢింబుగఁ జెప్పవచ్చును.

అడవులు గొట్టవేయుట కొన్ని వాళ్లచని పునర్జీవితం జూప
య్యట తరములకై నంగాదు. ఎంతో శ్రమకును కష్టమునకు
నోర్చి యిప్పుడు వస్తానను భావని మేలగునని మొదటి యభిని
వేశముతో నడచిరియన గాని యది సాధ్యంబుగాదు. ఇంతటి
యోధు ముందు జాగ్రత్తయు మననాని కున్నదని నమ్ముట
సామాన్యకార్యము.

కొండలు

కొండలు నీళ్ళక్కడక్కడ నిలిచి చెరువులుగా నేర్పడుట
కును నదులు పుట్టుటకును మేఘనిరోధ మొనర్చి వ్యాసలు
గుడిపించుటకును తాళ్లు దొరుకుటకును అనుకూలములు. దక్షిణ
దిక్కునుండి ఉత్తరముగాఁ బోవు మేఘమాలల నడ్డగించి నీరు
వెల్లిగక్కఁ జేయు హిమాలయ మహాపర్వత పత్తిఁ యే లేక
యెండైనది హిందూ దేశమున వర్షమును నదులును అవతరించి
యుండవు. ఈ దేశమున కంతయు నేడుగడవంటిదిగాన నది
రక్షకులుగు దేవతల కునిరి పట్టనియుఁ గైలాసంబనియు నెన్నఁ
బడియుఁ గాఁబోలు! హిమవంశంబుననుండు మందుకరగి నది
లను నిండించును గాన గంగాప్రాంతమున నీటిను పోతుల
వాటలు లేకున్న ను మోమునీటియలుగారు.

ఉన్నతములైన పద్మతములు వచా. చల్లగానుండును గాన
 వేసవిని తాపపరిహారార్థము దేహరోగ్యమునకు నై ధనికులును
 అనారోగ్యముచే గృహించిన నారును నీలగిరి ఉదకమండలము
 మొదలగు స్థలములకుఁ జోయి కొన్ని మాసములు ప్రతియేడు
 నను నివసించుదు. శీతము దార్ధ్యము గలిగించునది గాన నీలాటి
 యుపాయములచే యూరోపియునులు లేకు నై జశక్తిని తఱుగ
 నీయక కాపాడు కొనుచుండురు. అచారగ్రస్తుత అనాయాస
 ముగఁ బ్రయాణము చేయు శక్తులు గానందున మనపూర్వులు
 ఎండదెబ్బకు శుష్కించిన వారై దినక్రమేణ తయైందిరని
 తోచెడిది. వారినంతటి వారైన మనము ఉష్ణస్థితి యను
 ప్రమాదమొకటి చాలక అతిశాల్యవివాహము దగ్గర సంబం
 ధము మొదలగు నికృష్టవర్తనల నవలంబించి యింకను హీన
 చశకు వచ్చియుండుట యెల్లరకును విదితమే.

పముద్రములు.

కాళోపకాళులుగ భూమిలోఁ బ్రవేశించి వంకర తొంగ
 గానుండు తీరములుగల పముద్రములు ఓడయాత్రలకును
 మత్స్యగ్రహణమునకు సనుకూలములైనవి. వైశాల్యమును
 విచారించి చూచిన ఇండియాకన్న ఇగ్లాండు చిన్నది. యింతయ
 నక్కువతీరవైశాల్యమును మంచిరేవులును గలిగి వాణిజ్యార్థమే
 సృష్టియగుచిన్న పొందిక గలిగి యున్నది. ఇటు బొంబాయి
 తప్ప మఱిచోటను ప్రకృతములైన నాకాశమునులం

గానము. మదరాసునొద్ద లులుకొలది సెలవుజేసి యొక చిన్న రేవును గట్టించియున్నాడు. కాకినాడలో ఓడలు కూలమునకు మూడున్నాళ్లయ్యెల్ల సమీపమునైన రాజాలపు. ఇంక మంగళూరన్ననో యంతకన్న నికృష్టము. కావుననే కాజోలు మనవారు సముద్రయానమునఁ గౌళమును కుట్రాహలమును జెందరైరి. ఇందునకుఁ దోడు నాకాయాత్రకపోదదన్న దబ్బరశాస్త్రములును తేరి పువల సాహసహీనులఁ జేసినవి. ఎగుమతి వర్తకము లేనిది ధనము జేశమునకు రాదు. ధనము లేనిది వృద్ధి పొరుపములు నశించును. కావున సెగుమతికి ముఖ్యపకరణముగు సముద్రయానం బవశ్యక ర్తవ్యంబు.

క్షేత్రముల విచారణ సంపూర్ణముగఁ గావలయునన్న కృషి శాస్త్రంబుఁ జదువ వలయును. ఇచ్చటఁ గొన్ని యంశములు మాత్రము వివరింపఁ బడును.

అధిక సమ హీనవృద్ధిన్యాయములు.

అపూర్వముగ పాగుబడి క్రిందికిఁ జేబడిన పొలములు మిక్కిలి పోతరించి ఫల ముమేయముగ నొనంగును. అట్టివేలలో సుకింత యెరువు వేసిన రెండింతల కన్న నెక్కువ ఫలము బుడును. రెండింతలు వేసిన నాల్గుమడుగుల కన్న నధికముగ సస్యాభివృద్ధి యగును. దీనికి 'అధిక వృద్ధిన్యాయంబు' అని పేరు.

కొంతకాలమునకు ఎంతమంచినలయు పారహీనతఁ జెందాను. అప్పుడు కష్టమును ఎరువును ఎక్కువగఁ జేయఁజేయ

పూర్వముగ్లగాక యథాక్రమంబుగ మూత్రము ఫలించును. అనగా రెండింతలకు రెండింతలు మూడింతలకు మూడింతలుగా ఫలము నిచ్చును. దీనిని యథాక్రమ వృద్ధియనిగాని సమవృద్ధియనిగాని పేర్కొందురు.

ఇంకను సాగుబడి జరుగను జరుగను భూమి బలము తగ్గి మొదటికన్న నెక్కువగా నెరువు మొదలగునవి యుపయోగించినం గాని మునుపటియంత ఫల మియ్య క క్షీణబడి గాక పోవును. ఈయవస్థ తటస్థించును రెండింతలు ఫలముగావలయునన్న మూడు నాలుగింతలు అకు పేడ వినియోగింప వలసి వచ్చును. దీనిచేయ హీనవృద్ధిన్యాయము.

పై మూడున్యాయములును అనుభవవిదితములు. అనగా రికులగు మూఢులు సైతము వీని నెట్లొగ్రహించి యనుష్ఠాపమునకుఁ దెచ్చిన వారుగ నున్నారు. ఇందునకు దృష్టాంతము. ఎట్టి కుగ్రామమునఁ దైసను నరే ఒకతూరి చెఱకుపయిరుజేసిన వెనుక మఱి రెండు మూఁజేయలకుఁ గాని యాభూమిలో చెఱకు నెవ్వఁడును నాటఁడు. ఎందుకని? యడిగిన ఆమల్లలోని సత్తువ యంతయు బీల్చి వేయఁబడిన దనియు రాగి మొదలగు నవి నాటి కొన్ని వత్సరములైన విదపఁ గాని చెఱకు జేసిన నెదుగ దనియు కృషికుండు ప్రత్యుత్తర మిచ్చును. అట్లుగాక మఱి కాదులోనే చెఱకునాట వలయునన్న బుద్ధకొలది ఎరువు

వేయవలయును. అంతసేలపు చేసిన తాళము గిట్టదు. హీన వృద్ధిన్యాయంబున కిదియే తార్కాణము.

ఈ న్యాయంబుల నికను స్వప్రముగ వివరింతుము.

1. అధికవృద్ధి

10 రూపాయలు సేలపుచేసి బంటుపెట్టిన 20 పుట్టుకొచ్చి యా ననుకొందము.

భూమిలో సేలము ప్రజలముగా నుండువర్ధంతము

20 రూపాయలతో బంటుపెట్టిన 50 పుట్టును (సందింకలకప్పు సెక్కున)

40 రూపాయలతో (బంటుపెట్టిన) 110 పుట్టును గా వృద్ధియగును వచ్చుననుట దీనిభావము.

2 సమవృద్ధి లేక యథాక్రమవృద్ధి

10 రూపాయలు వినియోగించిన	20 పుట్టు
20 రూపాయలు	40 పుట్టు
40	80 ...

ఇట్లే యథాక్రమముగ వృద్ధియౌ ననుట యూహ్యంబు.

3 హీనవృద్ధి

ఈతఁని నేల నిస్సారత్వము నెందినదిగాన

10 రూపాయలు	20 పుట్టు
20	35 పుట్టు
40	60 ...

ఇట్లే తదితరముల గ్రహించునది.

హీనవృద్ధియనగా వృద్ధిలేకపోవుటయనీ యర్థముగాఁజూయథాక్రమమువలె ను దిక్కువగా వృద్ధియగుననుట. యొక్కములో యయతునుట గాదు. సామ్యములో యయతునుట. ఇది ముతవక గమనించవలయును.

ఈన్యాయములనే యుక్తిక తీరున నిర్వచింప నగును. అధికవృద్ధికాలములో రాశియొక్కవ యగుకొలది ప్రతిభాగమునకునై పదియ శ్రమయో వ్యయమో తక్కువయగును.

ఎట్లైన మీది నిదర్శనప్రకారము.

తొలక ౭కపుట్టికె సెలవు క్క రూపాయ. ౭ అకాలు.

ఉత్పత్తి యొక్కవకాగా ౭కపుట్టికె రూ. $\frac{1}{2}$ = ౭ చిల్లరఅకాలు.

కుదకు రూ. $\frac{1}{10}$ = $\frac{1}{11}$ = $\frac{1}{12}$ = ౭ చిల్లరఅకాలు.

వృత్తవృద్ధి కాలములో రాశియొక్కవను ప్రతిభాగముయొక్కయు విలువ మారుటలేదు. స్పష్టము.

హీనవృద్ధిదశలో రాశి యధికముగఁ జేయవలయునన్న ప్రతిభాగముయొక్క వెలయు నధికమగును. ఎట్లన్న ఉదాహృత నిదర్శన ప్రకారము.

తొలక 1 పుట్టికెను ప్రయము ౭ అకాలు.

పదప ఎక్కువ పుట్టి పండించిన పుట్టికె $\frac{1}{2}$ = ౭ చిల్లరఅకాలు.

అటుకర్వాళ నింకను వృద్ధిజేయఁగోయ పుట్టికె $\frac{1}{10}$ = 1 రూ. ౭ అకాలు సెలవగును.

రాశి యొక్కవకానుగాను ప్రతిభాగముయొక్కయు ప్రయము యధికమగును. ప్రయమెక్కువయైన క్రమమునకు ఎక్కువ

యజ్ఞాట సహజము. మనతాతలనాటికన్న నేడు భాగ్యములు
గిరాళిగానుండుటకు ఇదియొక ముఖ్యకారణము. ప్రజాసమృద్ధి
కతన నక్కువయుత్పత్తి చేయవలసివచ్చె. ప్రాంతభూములు
హీనవృద్ధికి తీరిన వగుటయు కొత్తగా సాగుబడికి దేవగు
నూతన భూములు అలభ్యము లొటయు నిమిత్తమందుగ
భాగ్యములనెల నానాటికి బెరుగుచున్నది. ఈ సంవత్సరములో
విరోపాఖండమున జనులును ఇందుచే విక్కిలియు నలబడి
గొన్నవారై కొన్ని పట్టణములలో నెలలుపెచ్చుటచే నయిన
తామబాధ నోర్వజాలక దుండగములకుం జొచ్చి కొల్లలు
పెట్ట నారంభించిరి.

ఈన్యాయముల కింకొక నిర్వచనము.

సారము సహజముగ సభివృద్ధిజెందుడు ఒక్కరాశివాగ్దంప
వలయునన్న ఒకతూరికంబై రెండవతూరియు ఇట్లే క్రమంబుగను
వ్రయము తగ్గుచునచ్చును.

సారము సమరీతినుండేనని వ్రయమును స్థిరతః గాంచును.

సారము తగ్గుట కారంభించిన ఏకరాశికే వ్రతి తూరియు
నక్కువగా వ్రయము చేయుట మివశ్యముగను.

హీనవృద్ధి యనేక క్రియలయందుపగతమై యున్నది. కుండలు
తడుగునవుడు పగమువైల వదలినను తుదిభాగమును జోగొట్ట
వలయునన్న ఎన్ని యోమాన్లు తోమినగాని సాధ్యముగా దనుట

యల్లాడతెల్లరకును శోచరమైవ నంగతియే. వికపర్యాయమును
పుస్తకముఁ జదివిన చూఁడింటిమెకపాల్గు మార్పులు తీయుట
మలభము. ఇంతకుఁ ద్రిగుణముగ మార్పులు రావలయునన్ను.
నైదాబుమార్పులు చదివినను దుష్టము. శాస్త్రులలో బుడ
మీడి పాదిని తాత రుద్దదుమేని పక్షమిచ్చములలో పగము
పాచి పోవును. తక్కినపగము ఒక గంట రుద్దినను బొత్తిగఁ
బోదు.

హీనవృద్ధి న్యాయముయొక్క ప్రభావము

దీనివలనఁ గలుగు విశేషము లెవ్వియునుట యోచింపవలసివ
చ్చును. ఏకే తీరున కృషిఁ జేయుచుంటిమేని ప్రాంతభూములు
నానాటికి సమసికడై తిక్కువ తిక్కువగా భాగ్యము లొసఁ
గును. భాగ్యరాసులు స్థారములు గావలయునన్న క్రమము
దప్పక యెక్కువ బాగైతతోను కష్టముతోను నేలలు క్షీణింప
కుండునట్లు నేద్యముఁ జేయవలయు. అట్లుగాక తాతముత్రాతల
రీతినే యుండుదమన్న కాలముగాని భూమిగాని యాతీతినే
యుండక మార్పులు జెందుటవలన నివియుఁ బాతముత్రాతల
కడనే చేరును.

ప్రాంతరాజ్యములలో జవనంఖ్య సాహస్యగతుండుట మహా
జము. ముఖ్యముగా నిర్బంధ విజాహములకు నాశరమైన శత్రు
భూమిలో ముఠకు ధూళిన ప్రాణు లుండుట యేమి యోర్ప
ర్యము? అనులెంత పేగముగ పృథ్విజైదుమలో యంతరికన్న పేగ

ముగ నాహార మతిశయించినంగాని సుఖములే కలుగు పెట్టుకొ
ప్రాణికోటులను పరీక్షించినవారు. ఆహారమునకు మించి
వృద్ధిఁజెందుట స్వాభావిక మనియు కావుననే జంతుజాలములో
సన్యోన్యవిరోధములు పంభవించి కలహములు సమచయన్వ
పనియు పక్కాణించెదరు. మనుజులలోను ఈవర్తన సమాజ
ముగా నున్నయది. కావుననే యుద్ధాదులు జరుగుట. ఈనియ
మమ లేకున్న సర్కారు వారికి న్యాయస్థానముల నేర్పాటుఁ
జేయుటయు నందుచే గలుగు వ్రయమును లేకయుండును.
మృత్యువే లేక యిరువదియేడులు గడచిన యెడల మనకు
నిలుచుటకుఁ జోటులేనంత సాంధ్రముగఁ బ్రజ క్రిక్కిరిసి జగ
మున మిలుమిలు లాకును. అందఱికిని జాలినంత యాహారము
నుండదు. ప్రకృతి కాలమునఁ గృషికిఁ గలిగిన జ్ఞాల్పము
వలనను జనులు నానాటికి వృద్ధియగుటవలనను గలుగు శ్రమ.
లను బోగొట్టి ప్లేగు కలరా మొదలగు వ్యాధిదేవతలు చేతనై
నంత లోకోపకారమును జేయుచున్నవి.

హీనవృద్ధికిఁ బ్రతికూలములైన హేతువులు

ఐననేమి! ఏడులకొలది నరు లభమగతు లగుదురా యన్న
వట్లగుట విధికాదు. కృష్యాదులను వృద్ధిఁజేసి యిదేభూమిలో
ఇప్పటికన్న నన్నియోమమంగుల ధాన్యము సుత్పత్తి చేయ
వచ్చును. జపానుదేశములో వర్తకములు కళలువ్యాపించి పదు

నైదు సంవత్సరములే యైనను నాటికిన్న నేడు పెంట రెండేండ్లుగా నున్నది. ఈయన్భూతమునకు వారిలో క్రిసామర్థ్యములును ననీనాచారపరాయణత్వమును గారణములు. వారు దున్నుట, విత్తుట, కలుపుదీయుట, కోయుట మొదలైన పనులలో నధికానుకూలములైన క్రొత్తక్రొత్తవిధానముల నవలంబించుటయే గాక 'ఇంతి మంచికిలిలో నున్నాము, ఇక ఏ శ్రాంతిగ నుండవచ్చుగదా' యని తనియారు. అదేశములో సర్కారువారు పరీక్షించి తీసిగడని యామోదింపనిది ఎరువువిత్తులను అమ్మగూడదు. ఈ మార్గపరిశీలనమునకుఁ దొలుత దారిజూపిన వారమెరికాదేశస్థులు. చెఱకు, వరి, గోధుమ, బొగాకు మొదలగు నవియు, గొడ్డెలు, మేకలు, ఎద్దులు, ఆవులు, కోళ్లు, అన్నియును శుభముందువారికన్న నెక్కువ మేలైనవిగాను పుష్కలములగాను సేవర్చి యింకను నూతన ప్రయోజనముల నన్వేషించుచున్నారు. నాగదాడిని గొడ్లకు మేతగాఁ జేసిరి. చవిటి నేలల వృద్ధియై పశువులకు ఆహారములగు చెట్లను గవిపెట్టిరి. హిందూ దేశమునకన్న ఎక్కువ వైశాల్యముగలిగిన యాదేశములోనుండు ప్రతిభామిది తద్భాగములను చక్కగఁ బరీక్షించి గూడోషములఁ గనుగొని ఏమైదు రెట్లు కృషిఁ జేసినఁ జక్కగా ఫలించును? నేల షీతకురాక క్రొవ్వెత్తుటకుఁ దగిన చికిత్సలెవ్వి? యను విషయములను నిర్వచింపవలయునను అప్పులో ద్యమముఁ గొనియున్న వారు. సాహసోద్రగుల కవసరార్థ

మైన రహస్యములేదు గాన వ్యవసాయశాస్త్ర) యింకను నీవిచే
సేంతవికాస మొందినట్లున్నదో యెఱుఁగెఱుఁగుదురు !

బ్రిటిష్ గవర్న మెంటు వారు శాస్త్రానుసారమైన సాగుబడి
యీ బేళములోని కావులకును తదితరులకును నేర్పుటకునై
కోయింబుత్తారు, పునహా మొదలగు క్షలములలో వ్యవసాయ
కళాశాలల స్థాపించియున్నారు. మఱియు గ్రామపాఠశాలలలో
నీవిషయము బాలురకు బోధించుటకు దగిన ఏర్పాటులు
చేయుచున్నారు. పెనగకాయలు, ప్రత్తి, ~~మొ~~ చెఱుకు
ఏనిలో మేలైనరకములు అన్యబేళములనుండి తెప్పించి యెంత
మాత్ర మిచ్చోట పృథ్వికి వచ్చునోయనీ శోధనలు జఱు
పుట, అప్రేరియా అమెరికానుండి నూతనములగు నారింజ మొద
లగు ఫలవృక్షములఁ దెప్పించుట, విదేశపు గోవుల నిదటి వాలా
యముగఁ దెఱుగువానిని దెప్పించుట, మొదలగు ననేక విధముల
మనకు మేలుఁజేయు గడఁక గొనియున్నారు గాని మనవారి
మూర్ఖతయు నవవిద్యేషమును అందులకు నిమ్మములుగా
నున్నవి.

యుక్తవిధానమున నేద్యమునుజేసిన భూసత్త్వం బు
శ్వరమయి యింకను ఉధురముగునని శాస్త్రజ్ఞులు కొందఱి
ప్రాయపఁడరు. విధానములలో ముఖ్యమైనవి నాలుగు.

(1) మమ్మును ద్రిప్పి నేయునట్టి మడకలతో లోతుగా
దొమ్ముట, ఇందుచే లోభాగపు మమ్మువఁకెడ వేడిమి తగులును.

సూర్యకాంతిచే శ్రేయస్కర మగు మార్పును జెంది భూమి సారము గలదియగును.

(2) దోహదములు. చల్లు పొగరెక్కి పెట్టుకుంటున్నప్పుడు పూచికాచుట లేనిచో ఆమదము న్నొంగించుటకు ననేకత్వత్రయము లున్నవి. ఎప్పటికయ్యది ప్రస్తుతమో ఆచిత్యము జేయుట.

(3) ఎరువులు. ఇవియున్నయు నొక రకమైనవిగావు. ఆరెక్కి పరించని నానికి వేయవలసినది కొన్ని. గింజ పెద్ద యగుటకొన్ని. ఇట్లు వివిధములు.

(4) పంటలు పూర్వులు. భూమిలో ననేక ద్రవ్యములున్నవి. ఒక్కొక్క పంటకు వీనిలోకొన్ని మూల కావారమున కుపయోగించును. వరివేసితిమేని ఆవరి తినివేయుటవలనకొన్ని ద్రవ్యములు ముక్కాలు ముద్దపచ్చు నశించిన వను కొండము. ముఱుకారునకు ఎరువువేయక మఱుల వరియే చల్లిన నాథావ్యమున కావారము చాలనందున పంట బలహీన మగును. వరి గాక రాగి చల్లెతిమేని రాగులకుఁ గావలసినవి వేరు ద్రవ్యములు గావున ఈ ద్రవ్యములు పన్నగముగ నుంటచే పంటు పైవ్యులముగఁ బండును. మఱి యింకొక విశేషము. రాగి పెరుగుచుండు కాలములో వడిఁగాకలగిన ద్రవ్యములు ఎంతగాలి, పెరుదలగు ద్రవ్యముల భావముచే బలపరుత్పత్తి జేయుటయు. రాగి కోతియైన దురువాతికాదునకుఁ బిచ్చుట వరిచల్లి

తమని నిండుపంట నెఱయును. ఈ విషయము దృష్టాంతముగాఁ జెప్పఁబడినదని భావించవలయు.

ఇరోపాలో మూఁడుకారుల కొకతూరి పెట్టిన పైరే పెట్టుదురు. నేలను మూఁడుభాగములుగఁ జేసి అందు ఒకదాన గోధుమ; ఇంకొకదాన టట్టును వేసి మిగిలినదానిని దుక్కిఁ జేసి యూరకవిడుతురు. ఈ రీతిన క్రమప్రకారము జులుపుట పుచ్చమునుండి నచ్చిన శుభసప్రదాయములలో నొకటిగా నున్నది. మనదేశములో ఎండవేడియి ఎక్కువ కాబట్టియు గ్రీష్మాంతమువఱకును నేలలు బీడుగాఁ బడియుండుటకలెట్టియు, ఎరువువేయుటగాని పంటలు మార్పుటగాని యంతిమిక్కుటముగఁ జేయుట అనావశ్యకమని తోచెడిని. పంటలలో వంతు జెట్టుటచే ఫలము సమృద్ధియౌనకుట నిస్సంబేహముగా నిర్ణయము. అమెరికాలో కార్నేల్ కళాశాలయందు వ్యవసాయ శాస్త్రపండితులైన యొకరు గొడ్డునేల యని తృణంబుబడిన భూములను ఈ యుక్తిచే సస్యాభ్యములుగాఁ జేసిరి. కొన్ని పంటలు తమకు వలయు ద్రవ్యములు గ్రహింధినను ఇతర భాగ్యముల కనుగుణమైన ద్రవ్యముల నుత్పాదించునట. ఈ రహస్యముల శోధించి వారు ఆయా పంటములకు వరియైన సస్యక్రమము నిర్దేశించి భూమికి వంధ్యత్వముంబాపి ప్రజలకు మహిమకారము గావించిరి.

పంటలకును ఫలవృక్షములకును వచ్చు వ్యాధులు త

న్ని వారణాశ్రమియు, వీనితోఁగల ననేకులు పాపముచేసినారు. వారిచే గనిపెట్టఁబడిన సంగతులను మన గవర్నరుకుఁబఱచి ప్రచుర పఱచెదరు. మైసూరిలో పోకను బాహుశేయమున్న పురుషులను కొన్ని తైలములఁ జల్లి సంహరించుట ఇతఁడు పర్వ సాధారణముగనున్నది. అంకాయచెట్ల చిరుశ్శును దినివేయు పురుషులు, చీడ మొదలగు కీడులను దొలగఁజేయు సిద్ధులు ఇతఁడు మనకుఁ దెలిసినవిగాక యింకను నెన్నోయున్నవి. అమెరికాలో 'కాలిఫోర్నియా' యను నీమలో మెకమెకముహుఁడు అంట్లుగట్టుట, సంకరములు గల్గించుట వీనిలో బహుశుకలియె గింజలులేని వారింజలు, తిత్తిరితిని క్రిందిభాగమున మెకటి యేర్పడి అందులో గింజ లన్నియు నడఁగియుండెను వారింజలు, పుల్లదనము పీడియు వేర్వేరు భాగములనుండు బేరెవండ్లు, ఇట్టి చిత్రచిత్రముల నన్ని యొకల్పించినాడని ప్రసిద్ధిగలను.

మాంసభక్షణము

అమెరికావారు మనలంజూచి చుఱుకుండనము లేనివారనియు, అపహాసకం లనియు, తమమేలు నటిగి తద్విధమున వర్తింప శ్రద్ధాజ్ఞానధైర్యములు లేనివారనియు గర్హించి పలుకుదురు. నేను కాశ్మీర వర్వకళాశాల దర్శింపఁజొయి నపుడు హిందూ దేశమున యాత్రఁజేసిన అర్థశాస్త్రనిరసీతుండొ 'కొక్క' గొనిజూచి మాట్లాడఁ బ్రస్తావనకంటెను నతఁడు 'మాంసవిసర్జనమున' దూకు బహుశుకలిగి' ననియును

అట్లుని 'వేదమును' వలె దిట్టనియి. "కొన్ని వేదలు పెంచుటకు వేదశ్రమింతులగా నక్కరలేదు. పైయున్నంతి ధార్మిక గింజలు స్వచ్ఛందముగ పెరిగిన గడ్డి మొదలగు వానితో నవి యెంచును. పంటలతో నివియునుండిన భోజన పదార్థము లెక్కువయ్యా ననుట మీ నీదేహము, అంతకాదు. పక్షులు యిథేచ్ఛా విహారములుగాన పయియిలను బాదుకేసి ధాన్యమును దివిపోవుచున్నవి. శవస్థముచే బంట నూటికి బది వదునేనువంతులు దగ్గుచున్నది. మీరు వానిని దివరు, బానిచే మిమ్ముల దిననిత్తురు. ఇదియేమి పెట్టి? అదాలోఁ బడేడుకొండట ఎలుకలు పండినగింజలం దివి పోవుటం బట్టి మౌనులు దట్టించె. ఈమాట నీదేశములోఁ జెప్పిన నందఱును నవ్వుదురు. ఎలుకలచే భక్షింపఁబడు జనులున్నారా యని యాశ్చర్య మొందుదురు. అహింస మంచిదేకాని మనుష్యులకు హింసరాకయందునట్లు తృప్తమొనర్చుట ఇంకను మంచిది. పాములను బులులను జంపువారు వేరుమార్గముల వంతకన్న తోఁభలుట్టింను ఎలుకలనెల చంపరాదు? అందుగో లేని పాప మిందుమాత్రే నుల్లువచ్చె? ఈదేశములో పాలము కాపులు తిడయియున నాయుధపాణులై గింజలు మిక్కుటముగ మిక్కుటాపురము మొదలగు పక్షులవేటాడుదురు. ఇంకచేత ధాన్యము మిగిలుటయే కాదు. ఇంకొకమీ న్నరు అహింసమును లభించును. నుతి మాంసాశనము కాక భక్షణమునకన్న నెక్కుడు.

బలప్రదంబు. మీదేశములో నేదురుగొన్న అహింసయుద్ధో
భానుమతి సకలములకల ముక్త్యిచ్చి చేయుటకు చున్నది.
అచారధిక్కులైతిరేపి ఫలితము ననాయోవముగ ద్విగుణము.
తేయవచ్చును" అని ముందలిండు తజకి భారతములోని

చ. సుఖియే యుద్ధయాశ సయోధ్యము బంతుమహంబుగాత్మనా
గలగువశక్యముక సకలకర్మలయందు సహింస; హింసకుం
దొలగిన దేహయాత్రయనుమర్చుట మైవలుబుండు; నింతయుం
దలఁపరు, హింసచేయమని తాదచరింతురు కొందఱిన్మహిళా.

౧౦. పనివడి యహింస ప్రతిముగఁ

గొని వసమునమిన్మ మునులకుం దొడరద హిం

సకము తరు మూలఫల కా

క నిరీడన మదియు హింసగాదొకా తలఁపక.

౧౧. ఫల మూల సధికాళం

బుద్ధి పకు మృగతకులు భక్త్యములుగా భూతం

బుల కలాదు పేపెనని య

స్థలిరంబుగ్రహాయకుములు గా వవకామి?"

అను పద్యములు వాచనమునకుం దచ్చినవి.

కొంద ఖాసాంపాదకులు చీనులకుం గుక్కలకుం. జెట్టో
పోషింతురు! మాంసము విసమిచ్చు వరువారు కాల్మకముంబు
లెఱుంగక ప్రాములను వర్ణింతురు. ఇందుచే మృగవక్షి బులవరం
బులు వమసి యిత్తుమాపంబులుగాఁ జొచ్చి. సర్పము ఖరదవానులు
నియంతురెఱిగి వధింతురు. గర్భమునుపులలో వేల్చువారు
పెయ్యిలని మొఱిగిరని కాల్వారు. మత్స్యములు చిన్నచి

గానున్నఁ బట్టియు మఱియ విడుతును. కావున నచటి జంతు సమూహము శిథిలత నొందకున్నవి. మనదేశములో నదుల నముద్రముల నవముల విచ్చలవిడి ప్రాణులం గొనుట నానాటికి నవి యరు దగుచున్నవి. దీనిచే నిత ముందు మిక్కిలి కీడు కలు గును. మానము దుర్లభ మగుటయేకాదు. శాశవర్గతటునకు శత్రువులైన క్రిమికీటకములం దినియు తమకీరములనుండి యెరువును విసర్జించియు జంతువులు కృషికి సహాయభూతములు. కావునఁ దద్రక్షణం బరణ్య రక్షణం బట్లువశ్యకరణీయము. 'సర్వవిలియంనిఖిల్పణ' గారు చేపలను సమృద్ధములనొనర్ప తురాజధానిలోఁ గృషిఁజేయు చున్నారు గాని జనులకు శ్రద్ధ యుఁ దెల్పియు రానిచో వారివల్ల నేమగును? వారు జపాన్ మొదలైన దేశాంతరములనుండి నానా విధములగు చేపలఁ దెచ్చి యిచ్చటి నదులలోను చెరువులలోను విడిపించుచున్నారు.

పీఠవృద్ధిని అడ్డగించుట కింకొక యుపాయముగలదు. అదేమన పరరాజ్యములను విజన ప్రదేశములను ఆక్రమించు కొనుట. దీనిని గుఱించి బలపరాక్రమైకమత్యంబులు లేని మనము చింతించుట హాస్యకారణ మగును. ఈన్నది కావాడు కొనఁ జాలని మనము ఇతరులనోడించి లక్ష్మీయుతుల మగుదు మనుట హాస్యమనియుఁ జెప్పఁగూడదు. హాస్యమునకుఁ బట్టిన దయ్య మనవలయు. విరోహాఖండియులు అస్థికా, అస్త్రీలియా, న్యూజిలేండు, న్యూగిని, కనడా, అమెరికా, దక్షిణపు అమెరికా

లోని రాష్ట్రములు, వీనికి జనులు బంధి భూములిచ్చి కేవలవాసు
ములను గల్పించి వారు ముఖ్యమైన స్థావరములయు లేకును
జనాధిక్యము వలని పంకటములు వాయుటయు నను ముఖముల
వడయు చున్నారు. మలయు, దక్షిణాఫ్రికా కనడా రాజ్యము
లలో పోదువు లున్నను కూలినాలి చేసికొని క్షేత్రదాయకమున
నోసరిల్లుటయే గాని ముఖతమ గౌరవములు వారికి లేవు.
మనము మాటవారి నట్లు బహువిధబాధలు బోరలు జేతుమో
తెల్లవారును అట్లే వర్ణద్వేషమున వికలితధర్మలై మనజనుల
పలుగోపలు గుడిపింతురు. అఫ్రికాలోని నల్లజనులు పడుపాటులు
వర్ణంపనలవిగాదు. తెల్లవారి నంటకుండురీతి దోలగిననుచుట,
రైలుబండ్లలో మొదటితరగతిలో బ్రయాణము జేయుకుం
డు, యజమాను లెంతకూరతతో వర్తించినను శాంతతనవలం
బించి యూరకుండుట ఇత్యాదులు వీరికి విధింపబడిన ధర్మ
ములు. మనుస్మృతి మనజేశములో బ్రకృతము ఇంభుమిర
చుగ నామమృతావశేషముగ నున్నది. అందలి శాసనముల
సంగీకరించువారును ననుసరించువారును దణుచులేదు. ఒక
వేళ నెవఁడైన నారీతి నాచరించి హింసకులకల జాతులందఱు
బూన నేని గవర్న మెంటువారి సనాతనధర్మములు తెల్లనియ్యరు.
ఇక్కడ నస్తమించిన ముదువు దక్షిణాఫ్రికాలో నవకరించి
యొక్కడను మనవారి ప్రాణహానముల కురిగా నేర్పడినాడు

గదా! ఈ దేశమున వర్ణభేదములు అడుగంటినను అర్థశాస్త్ర ప్రబలములుగా నున్నవి.

ప్రజావృద్ధి

ఇన్ని దేశములు చూచునొప్పువారంట జనసంఖ్య ఎంత పెచ్చినను అందుచే బ్రహ్మతము వినియ్యు లుప్పతిల్లనని ఐరోపాలోని అర్థశాస్త్రజ్ఞులు పలుకుదురు. ఈ న్యాయము నునమును తక్కి ఖంతులమైనగాని మనయెడ నమోఘంబుగాదు.

ప్రజావృద్ధికి బ్రతికూలము లేవనగా—(1) యుద్ధములు. (2) తామూచి మహాలాపారములు. (3) వ్యాధులు మొదలగునవి. వివిధ భూభారము కొంతకుఁగొంత దీరును. అనగా అర్థసమృద్ధిలేక ప్రజావృద్ధి మాత్రమయ్యెనేని తినుటకుంజాలక జను లనేకవిధములు గృహించి యంతయు నొండుదురనియు దమ్మలమున జనసంఖ్య యొకమిలి నత్తికమింపక యుండుననియు భావములు. ఈరీతి నుచితసంహారంబు సర్వదా ప్రవర్తిల్లుచునేయుండు. బలహీనులైనవారు బలవంతుల వారు బడి అమెరికాలోని తామ్రవర్ణులై ఇండియనులు, అఫ్రికాలోని నీగ్రోలు అస్ట్రేలియాలోని పర్వతజను లు క్రమమున నిర్మూలము నొందుదును. పరస్పరోన్మాద శ్రయాలోలత్వంబు భూతములకు నిమిత్తమయి క్రింద కలిగిన సహజగుణంబు న్యాయవాదంబుచే నివృత్తలను నిగ్రహింపఁ జూచుట అన్ని కణంబుచే నమో

ద్రుము నార్పజూచివట్లు. మితములు మొదలగు నియునుములు
వీనినదింది విగతనత్వము లైనవి. చూడేడు! పతిత్రము
నీశ్వరుడేయని వేదాంతము బోధించుచున్నను మనదేశం
బునబలె నెచ్చోటను బాతిభేదములు ప్రాబల్యము గాంచ
లేడు. మూలయు నీశ్వరుడే; బ్రాహ్మణుడు నీశ్వరుడే
యనితత్వము. యీశ్వరుని బాచిన నీ యీశ్వరుడు
గంగాన్నన ప్రాయశ్చిత్తిము. తేసికో వలయుననుట అను
ష్ఠానము! దైవము మనుష్యులలోఁ బ్రతిబింబించి యుండు
ననుట! తానంత వికారముగానిది ప్రతిబింబమింత యనవ్య
మైనదో తెలియరాకున్నది. ఇంక శ్రీస్తవ మితమును అట్లే.
ఏనుగ్రీస్తును వచ్చినవా రందఱు నన్నదమ్ములట! అయిన నీలో
కమూఁగఁగాదు పరలోకమున ననుట యనుభవరచిత వ్యాఖ్యా
నము ! న్యాయవాదములనన్ని రక్షణోపకరణముల సేకరింపని
వాడు పరమ మూఁఁడనుట ముష్కటానికి నిక్కువము.

ఐరోపా అమెరికాఖండములలో నచేరులు స్వయముగ నం
తాన నిగ్రహమువచ్చెదరు. ప్రాచీన దేశములో నభివదిసంవర్ధ
రములవుచున్న జనసంఖ్యయ నేటికిని తిన్నదిగాని పెరుగ లేదు.
ఇది మనుష్యకల్పితముగాని స్వభావసిద్ధముగాదు. జనాభివృద్ధిని
గుఱించి ఇంకముందు ఇంకను జగ్గింతుము. మొత్తము విూడ
అమితమును ప్రజోత్పత్తిపలన యూరోపియనులకన్న మువకు
వెక్కు. తిక్కట్లులు పాటిల్లు. అది యట్లుండె.

హీనవృద్ధిచే నగు నవస్థలకు, జీతీర్నంబోని మూర్ఖములు రెండు వివరింపబడియు. అవేవన్న :- కృషిని కా న్యవిహితీరితి ననుష్ఠించుట; రాష్ట్రవైకాళ్యమును స్ఫూరము గావించుట.

హీనవృద్ధి న్యాయంబు గనులు మత్స్యశయములు వనములు వీనినుండును ప్రవర్తిల్లును. గభీరతయాకౌలది లోహములఁ ద్రవ్వితెచ్చుట దుర్గుటంబు. చెట్లు నటుకనటుక మార మెక్కువయై రాకపోకలు కష్టతరము గాటయు తుదకు అడవియే అంగ మొందుట సంభవించును. విానములును అశ్లేషమునుపుతీరమున పుంభానుపుంభముగఁ జిక్కునవి ఇపుడు రెండుమూఁడుమైళ్ళు పడవలలోఁ బోయినఁగాని దొరకవు. సంహారక్రయ ఇట్లేనడిచిన నిఁకఁ గొప్పయేఁడులకు యోజనములు పోవలసివచ్చినమా! ఉర్పత్తిచేయఁజేయు శ్రమ యధికముగ వృద్ధిఁజెందు వనుట ఈ న్యాయముచే నిర్ణీతంబు. యథావృద్ధి అపుహవమైనది. కావున దీనివిచార మంతగా నక్కఱలేదు.

అధిక వృద్ధి న్యాయము

అధికవృద్ధి న్యాయంబు కృష్యాదులు తప్ప తక్కిన కళల యందు బ్రవర్తించును. ముఖ్యముగా యంత్రకళలలో దీని ప్రభావము తెల్లమగును. 1000 రూపాయలు ఇచ్చికొన్న యంత్రములలో దినమునకు 10 కానులు గుడ్డ నేయుండునని 2000 రూపాయలు మూలధనముగా నేర్పఱుపబడిన ఫ్యాక్టరీలో

దినమునకు 30-40 తామలు నేయుట ఘోరము. ఒక గుడ్డ నేయి-
వలయునన్న రెండు రూపాయలకు లగునను కొనుగడు. ■ గుడ్డలు
లడేచోట నేయవలయునన్న 40 రూపాయలకన్న దక్కువ-
పట్టుననుట అనుభవవిదితమేకదా! మొత్తముగా పరుకులను
దీసి యమ్మువాడుచిల్లరవ్యాపారముచేయువానికన్న నయముగా-
నన్ని లాభముపొందుట యంద తెజిగిన విషయమే. కావుననే
సీమగుడ్డ లంత పరసముగ నుండుట. కొట్లకొలది మూలధనము
వినియోగించిన కర్తకాలలలో నేయఁబడు మంచివస్త్రములు
ప్రాచీనరీతిని చేతితో నేయఁబడిన మోటుగుడ్డలకన్న తక్కువ
క్రయమునకుఁ గొనవచ్చుననుట కిదియే తార్కాణము. తీర్పుత్తి
యొక్కవయగుకొలది ఈకళలలో యథాస్థిమమునకన్న
న్యూన్యమైన శ్రమవ్యయములు కావలసివచ్చును. అనఁగా శ్రమ
యధికముచేసిన నంతకన్న ననుగోమముగ ఫలితముపెచ్చును.

బోపాలో జనసంఖ్య పెరుగుకొలది కళావాణిజ్యంబులును
అధికముగ వ్యాపించుటంజేసియు, ఇందు లాభము అధికవృద్ధి
రూపముగ జచ్చుటంబట్టియు మొత్తముమీఁద ప్రతివానికని-
అదాయము ఎక్కువయై, ధాన్యమువలె పెచ్చినను ముగ్గురి
పిడ్డింపఁజేయును. మహారాజ్యములో కృష్ణలేకాని కళ లింకను
ప్రాబల్యము గాంచలేదు. కావున జనసంఖ్య మెక్కువయైన
ధాన్యాదుల వలె హీనవృద్ధి వ్యాయంబుచే పెచ్చును.
ఈలోపము నివారించు జాలు కళాప్రాబల్యము వలన

యోజాఁగొద్దవంబు ఇంకను మనకు సమకూడలేదు. ఇంగ్లాండులో నెంతవేగమున నెదుగునో అంతవేగముగ నిట జనసంఖ్య ప్రసరింపలేదని చింతించువారు, ఎక్కువ ప్రజ నుద్ధరించఁ జాలక భావిస్తే త యుష్షుచా కలుగునా యని యోచింపవలయును. జీవనాధారము లిప్పటియట్ల నేయుండి ప్రజ మూలము మిక్కుటమైన వస్తువుగాని లాభము గలుగదు. పరిగ్యవహారము లసౌకర్యములుగ విశృంభించు నీచులో నెందఱు వుట్టినను మేలేకాని భారముగా నుండదు.

సంకేత నామములు

త్రివిధ వృద్ధులును అధికసమహీనంబు లనియు అరులోమయధాక్రమ విలోమంబు లనియు పేర్కొనఁబడును.

భూజలాది ప్రకృతులనుండి వస్తువుల నుత్పత్తిశీయుట గ్రహించుట యిత్యాదులు కృషు లవంబును. సేద్యము లోహ మత్స్యాది గ్రహణము యెడలగునవి కృషులు. ఇందు వస్తు గ్రహణంబు ప్రధానంబుగావున 'అకర్షణీయము' 'పరికర్షణీయము' లనియు తెప్పవచ్చును. ఇవి హీనవృద్ధి ననుసరించినవి.

అట్లు సంపాదించినవానిని అనేకవిధములుగఁ దయారుచేసి పక్వమునకుఁ దెచ్చుట 'కళ' యనఁబడును. ఇందు రూపస్థిత భేదంబులు ప్రధానంబులుగావున వీని 'పరివర్తన గ్రీయము' అనవచ్చును. పరివర్తనముగా వస్తువుల మార్పు.

ఇందుకు దృష్టాంతము. ప్ర త్తి సేద్యమునకుం జేరినది. వ ప్ర ములు కళాసంబంధములు. ప్ర త్తి హీనవృద్ధి ననుసరించునుగాన ఎక్కువగో నుత్పత్తిచేసిన దానివెల యధిక మగును. వస్త్రములు ఎక్కువగా నేయుకొలది వెలతగును. కావున కళ లధికవృద్ధి ననుసరించును. కళకు వ్యవహారము పర్యాయపద ముగా నెఱుఁగునది.

ఇది కర్మలు. శ్యాపారము అని రెండు తెఱఁగులంబ్రవర్తిల్లు. కర్మ లనగా వస్తువులను జేయుపనులు. ఉదాహరణము శిల్పాదులు. శ్యాపార మనగా వాణిజ్యము వర్తకము. అనగా క్రయవిక్రయములు. వస్తువుల నెండ్లాంటితో మాడ్చుట కొనుట యనుట.

కర్మలు హస్తకర్మలు యంత్రకర్మలు అని రెండువిధములు. వీనికి గల యంతరువు లింకముందు విచిత్రము లగును.

పదునొకండవ ప్రకరణము

శ్రమ వస్తు

పురుషశారము

శ్రమ యువగా నేతదర్శముగాక భిన్నలాభప్రాప్తికై పశు
వృత్తి ప్రయాస. చెండాడుట, బలకేళి, వనవిహారము ఈ లాటవి
అలసటఁ బుట్టించునది యైనను పరిశ్రమార్థము చేయుటకునవి
గాన వ్యాయామము లనఁబడును. ఆటలలో ఆటయేకాంతి
తంబుకాని వేటొందులేదు. నేయుటకై బట్టలు నేయువాం
డెవ్వరునులేరు. మఱి సాలెవాండ్రేల నేతపనిఁ జేతు రనఁ బట్టల
నమ్మి వలయుసామగ్రిలఁ గొనుటకు. అంతఃపుర కాంతిలు
ఉద్యానవనవిహారమునకుం దొడంగుభంగి కృషీవలుఁడు వాగే
టిని విహారార్థముగా బుజముమీఁద నెక్కించి పొలములకుఁ
పోవుటలేదు. కావున శ్రమ వ్యాయామములు భిన్నము లనుట
గ్రాహ్యంబు.

మహాత్ములైనవారు కృతకృత్యతరకన్న మించిన గోలు లేదని
యెంచి తమ శక్త్యనుసారముగఁ బాటు పడుదురు. కాళిదాసుని
వంటి కవి శత్రుమునకై పద్యములు చెప్పెనా? మన కాటలలో
బాటవ ముందురీతిఁ గొండఱికి కాస్తాధ్యయనమున నుండిదురు.

పాలెవురుగు తంతునదముల నిర్మించునట్లును తేనెటిగలు మధు
పును గూడఁబెట్టు మాడ్చిని మహాకవులును విశేషశ్రేయస్థి
శోభితు లైనవారును చిత్రకారులును పహాలోద్యోగులై తమ
తేజంబు వెలిబుచ్చురుగాని ప్రయోజనాంతరముల సంతగా
ఆశించిచేయరు. కోయిల తనకు వశములేక కూయునట్లు కళా
దక్షులు తమ నైపుణి జూపుట పహజము. అట్టివానికి ధవాదులు
లభింపకపోయినను గీర్తి లభింపకపోదు. కావున ధనసిద్ధి ప్రసిద్ధు
లకై వారు తమ ప్రభావంబుఁ బ్రకటించి రనుట న్యాయంబు
గాదు. అమోఘంబులు నఖండయశశరము లగు సంకల్పము
లట్టి మహామహులనుండి వ్యచ్ఛందముగ నుద్భవించును. అయి
నను శ్రేయసోఽత తమవిధులం దీర్చుకొనువారు వెయ్యింటి కొక
రునుఁగలుగుట యరుదుగాన శ్రమ కార్య సాధనంబునకుఁ
దావలం బనుట నిజమే.

ఒకనికి క్రీడగాఁ గనుపించునది మఱొక్కనికి శ్లోకరస్తుత
క్రియగాఁ దోవవచ్చును. రాజులకు వేట విసోదము. మోంపము
నమ్మి బ్రతుకు సాగించుకొను జోయవాని కందులో నానంద
మేమియు నుండదు. మఱి పొట్టకొట్టకై పడవలసిన పాటుగావ
నప్రియముగా ముందును.

పురుషకారము హీనముగా నెంచుట తగదు

ఉద్యోగములు మైవంగాని ఫలసిద్ధిచేకుటదు. పుష్కలైక
పండ్లుసైతము తమంతట వచ్చి మనవోటుఁ బడవు. తేవుడే గతి

యని యూరకున్న అభావమే గతి. ప్రయత్నంబులెల్ల సఫలంబు లొనా యన్ని కొండ తాగేసింపవచ్చును. ప్రయత్నము లేనిది సిద్ధి కాదని యంటిమిగాని నర్వప్రయత్నములును సిద్ధి నొందు నని వచింపలేదు. కాన నీయాశ్చేపణ యుపయోగ పము. ఈవిషయమైన వాదములఁ గొన్నిటి నింకను విమర్శిం చుట యర్హంబు.

భారతములోఁ జెప్పబడిన

“సీ కార్యఫలములయెడఁ దాన శర్తననుట
కది నెఱుంగమి జాన్వె! దాఁ గర్తయేనిఁ
దనిలి కనదైన కార్యజాతంబు లెల్లఁ
జెడక ఫలియించునట్లుగాఁ జేయరాదె?”

అనుపద్యము ప్రబలప్రమాణముగా నందఱిచేతను గ్రహిం పబడియున్నది. ఈలెక్క మిట్లున్న దనఁగా ‘నేను సర్వశక్తుఁ డనుగాను. కావున నాకు ఏశక్తియులేదు’ అన్నట్లు, “నాకు ఎగురుటకు తెక్కలులేవు. కాబట్టి నడచుటకును కాళ్ళులేవు” అనిన నెంత పరిహాసపాత్రమో యోచింపుడు. ‘హిమష మొం జే చాలును. వేతేమియు బనిలేదు’ అని వాదించువార లెవ రును లేరుగాన నీప్రత్యాఖ్యాన మెవరిపై నెత్తిబడిన బ్రహ్మ స్త్రీమో తెలియరాకున్నది. ఈ గ్రంథమునఁ జెప్పియుండున ర్దేమన, ‘సర్వఫలములకును మూలాభారములైనవానిలో హిమ షంజొందు’ అని. ఇంతకన్న నెక్కుడు ప్రధానంబు పురుషుల

కారోపిషః బవదయ్యో. మఱియు అచదలు, రుజలు, మరణము
త్రుక్తుక లేవవశము గాకుండును గాన సర్వము దైవము
యొక్కయో కర్మయొక్కయో వశమనుటయు గలదు. అనగా
అసాధ్యములు కొన్ని గలవుగాన సాధ్యములేవియు లేవ
నుట! ఇది పాపగుణో పాపగణో యోచించిచూపుడు!
ఇంతేకాదు. నేను సర్వకర్త కాదనుట నిజమేకాని యిది
హేతువుగ సర్వకర్తత్వమి కొకని కెట్లు వంఛుటంప
వచ్చును? నేను పరమదర్శిను డైనందున నే కుట్రకు
డింకొకఁ డున్నాఁ డని సాధింపఁ గలుగు కెట్లు? నావి
కారముకొకని సౌందర్యమునకుఁ గారణమా? అదియట్లుండె
ప్రకృతియు సాధారణములలో నొకటియని యంటిను.
కావున ప్రకృతి ధర్మములకు విరుద్ధములైన వర్తనములు అసం
గతములో అనిష్టాకరములో యోగబట్టి దానినో సంశ్లేషిం
చినం గాని వ్యర్థంబవు పోనువంటు లేనంతట పూజనీయము
గాదని సాధించుట హేత్వాభాసం బగుట కేమి వందియము?
మరణము స్వేభావసిద్ధము. అనగా ప్రకృతిధర్మములలో నొకటి.
ప్రకృతికి సహకారియు సమకారీయునైన మానుషయత్నం
బుచే నది నిర్జితంబుగాక పోవుటంబట్టి మనయత్నంబు లేండు
నకు నుపయోగింప వనుట యసంబద్ధప్రలాపమేగాని వేరుగాదు.
విత్తు భూమిలో పడివిది చచ్చుమొలచదు. కాబట్టి చచ్చుమొలచు
టకు విత్తుగాదు కారణము భూమియే అస్పృశ్యున్నది. ఇది నిర్వైకం

వాదమే మైన పక్షమున ఇదేరీతిని భూమికాదు విస్తృతకారణ
మనియుఁ జెప్పవచ్చునుగాదా! 'అన్యోవ్యాక్రయములను గూర్చి
విచారించునపుడు ఒకటి 'హెచ్చ ముఁటియొకటి లొచ్చు అనుట
మిథ్య. రెండును నమముగ ప్రధానము అనియు పాని, సాంగ
త్యము కార్యసిద్ధి కాలవాలంబనియు నెఱుంగునది. ఏడును రెం
డుతో గుఁగించిన పదునాలుగు అగును. పదునాల్గు కలుగుటకు
'ఏడాకారణము' 'రెడాకారణము?' అని యడుగుట మాత్ర
సూచకమే గదా!

మఱియు ఒకప్పుడు అసాధ్యము అని యుద్యోగింపఁ బడనివి
కూడ సుసాధ్యము లౌటయుఁ గన్నులారఁ జూచుచున్నాము.
రైలు లుల్లిగ్రాప్ ఆకాశయానము ఇవి మనుజుమాత్తునిచే
రచియింప నొనని మనతాత ముత్తాత లెఱిగియుండిరా? ప్రకృతి
శాస్త్రజ్ఞులచే నిర్మితములును పరిగృహీతములు నైన యిట్టి
యదృశ్యముల కెవ్వఁడు మేర నేర్పఱుపఁ గలఁడు? కాలక్రమేణ
వీర్యవంతులగుచు వృద్ధి మార్గముల నిరోధించు నంతరాయ
ముల నడంచుచు విఘ్నేశ్వరులై వృద్ధి నెందువారిం జూచు
చుండియభ్యుపగ్రహయత్నము వృథఁబడు చేసిన నేమి లాభము?
చచ్చినవారు మఱుల బ్రదుకరుకదా? యని మూలఁగూర్చుని
మూర్ఖువారి నేమనవచ్చు? చచ్చినవారు బ్రదుకుటయెఱుఁగితి
మి వారు చచ్చినవారివలె నుండకున్నఁ జాలదా?

సామంతాదులకు స్వప్రయోజన పరత్వము కారణము

ఇట్టి విచారములకుం గడంగువారు, స్వప్రయోజన చతురత కాని సంఘవృద్ధి నభిలషించు పరోపకార బుద్ధిగలవారు కారు. “మాకు మరణము తప్పదు. చచ్చినప్పు డేమియు నెత్తుకొని పోము. కావున కష్టపడి సంపాదించి లాభమేమి? అకష్టమునైన జాలించి నష్టములేనివారై యుండము” అని తలపోయు వారెంత నిష్కష్టాత్ములో యోచింపుడు! తాము కాశ్యపులు గా కున్న సంతతియు దేశమును కాశ్యతత్వము లేనివా? తనచాత్ర జలప్రళయమా? అర్జించినది తాను దీసికొని పోలేకున్న నితరులం బెందరా? ఇతరు లనుభవించుటం జూచి యోర్వలేని వాడు మనుష్యుడా? రాక్షసుడా? తనకు వలసినంత మాత్రమేకాని యెక్కువ యార్జింపరా దనుట నీచబుద్ధి. ఈ స్వాధర పోషకత్వమే “దేవుడు బెట్టినట్లుకానీ. ఈ ప్రయాసలేల? జగమున మనులేయుంచరాదు. ఈదేహము నమ్మకముకాదు.” ఇత్యాది తత్త్వములకుం గన్నతల్లి. సామంతనమునకుం బావ లంబు.

సంఘపరత సారూప్యదీపకంబు

విరోపాఖండీయు లీవిధమునఁ గలలోనై నఁ జలంబును. “నేను పోయినను నావారీ భూమండలమున నిలుతురు గాదా! వారు ప్రసిద్ధిగను సుఖముగను ఉండిన నంతకన్న తృప్తి కరమేమి? సంఘంబు కాశ్యతంబుగాన బానికై పదుపాట్లును భాశ్యత

ములే, కార్యమిప్పుడు సమాప్తిఁ జెందినను దానిఫలము యుగాంతమునకుం గాని సేజింపదు. నేను యుద్ధముచేయుట కంపకమించితి మనుకొనుఁడు. అపజయమైనను ఇప్పుడు చూచిన బలపరాక్రమములు పరిశ్రమచేత నుత్కృష్టము లగును. ఈ మాత్రమకాదు. వినిన వారికిని కనిన వారికిని మున్నూదు తీర్మానముఁ బుట్టించు. వీరియుత్సాహము వీరితోఁ జూపు నదిగాదు. తదనంతరులఁజేరి యట్లే కాలంబుకొనవలగును. వ్యాపించును. కావున పురుషకారంబు బుద్ధుడప్రాయ మనియుం బ్రయోజనకారిగా దనియుం జెప్పట తప్ప. తనకుం గాక పోయినను సంఘముం జెందును. సంఘము తనకన్న నెక్కుడుగాన నట్లగుటఁగూర్చి చింతించుట యధమ స్వభావంబు. ఇమ్మా డ్మిఁ బరిగణించువారు గావుననే పశ్చిమ ఖండీయులు, శ్రవణిత స్థితింగొంచి సార్వభౌమపదవినంది యుండుట. ఇక వేయేల? “తనదుఃఖమే సర్వలోకదారిద్ర్యంబు” “తనచావు జలప్రళయము” అని వేమన నుడివినట్లు మనదేశములో ప్రతివాఁడును ఏవిచారణ కారంభించినను తన నుభయదుఃఖములఁ దప్ప నితర విషయములను గుఱించి చర్చింపఁ బూనుట లేదు. పాశ్చాత్యులు సంఘము ప్రధానముగా నంచి సంఘపరమైన చూపుతో దత్త్యాదుల నిర్ణయింతురు. తన పరమైన యాలోచన లాధారముగాఁ గొని విశ్వస్వభావము నిర్ణయింపఁ జూచుట మనపద్ధతి. ఇయ్యది యంతమాత్రము గన్గొమైనది గాదు. జాత్యుపజాతి

భేదములచే విభిన్నులైన యాదేశము నాదికి సంఘీభావ మను
 ఖూట యూహకురాని దైవందున వేత్తాళి సరణిని తత్త్వ
 నిగారణముచేయుట కలవైనఁ దట్టకపోయెను. అనిలు సంఘమే
 లేనప్పుడు సంఘులక్షణధర్మములకును ప్రత్యేక ప్రాణిలక్షణ
 ధర్మములకును గల వ్యత్యాసముఁ గనిపెట్టి పృథక్పాత్రలకన్న
 సంఘమే ముఖ్యమని గ్రహించి తన్ములముగ సత్యాసత్య
 (వత్తు అసత్తు అను) విచారణలు జరుపుట యన నక్కడనుండి
 వచ్చును. ఇదియే హిందూయూరోపీయనుల తత్త్వములకుఁ
 గల ముఖ్యంతరము. ఇంగ్లీషువారు జగత్తు సత్యమనియు దివ
 దిన ప్రసర్థమాన మనియు సుఖదాయయనియు సంఘులక్షణము
 లంబట్టి నిరూపింతురు. మనము మనయింటఁగల్గు నెకటిరెండు
 జనసభ్యురగాదులంజూచి “సంసారము ముఖసాగరము. మిథ్య-
 గవాన్యము,” అనివాపోవుదుము. ప్రతివాఁడును దుర్బలుఁడై
 నను సంఘ మేకీభావముఁ దాల్చెనేని యనిరుద్ధ మగుననుట
 తెలియనివార ఖూటను, దేశముయొక్క యున్నప్రకృతిచే కో
 పితసత్త్వలీనుగుటను; గ్రీకులు మహమ్మదీయులు. చీవావారు
 మొదలగువారు దండెత్తి యథేచ్ఛముగఁ గొల్లలాడి కప్పించి
 అర్జించినవాని దోచుకొని మన కష్టమును వృథచేయుటం
 బట్టియు, అశక్తులకును సహజముగు తనివీఁ తెందవలయునను
 నాశచే “దైవకర్తములే అన్నిటికిని గర్త”లనియు “మరుమ-
 కారము నిష్ప్రయోగం”లనియు “సుఖాసుఖంబు లాత్మభోగత్రం

బులు గా¹ జనియు బాతు నంశేతయులు గల్పించుకొని అపజయ ముశకన్న పనగములగు తృప్తిని సోమరితనమును చాల్చితిని. పొరుషము సోగవంచునఁ గల్పించుకొనఁబడిన తత్వములుగాని ఇవి, వీనిచేఁ జారుష సోమల మైలి మనుట బొంతు. అపజయ ముచే ఉత్సాహహీనతయు, నందుచే వర్షియు నుడిగి మూలఁ జేరి తప్పించుకొంద మను బుద్ధియు, శమదమోది నిరతియుఁ జూడమును. ఇప్పుడైన నేని, జయము లబ్బునేని రాజసత్వంబు చాల్చి ప్రకాశమూర్తులము కాగలము. మనవాసు బలగరిష్ఠులుగా నున్న శాలంబున

“ను. విను ముద్వీగమరంటియందుఁ బర మర్చనాభి యుద్వీగ నంతుఁడను దైవము గోడ్పడంగ ఫలసిద్ధిలో చేమఁజూచుననుబడ నొక్కొక్కఁడే సిద్ధిదప్తిన నగలే వొందంగ రావీక యిచ్చుని దైవోపమాతంబుగాఁ గనుట భూపాలార్హవృత్తంబువు.”

అని పురుష కావంబునకు నాయుకత్వంబును దైవంబునకు ఛటత్వముఁ గల్పించి ప్రతికూలకాలములలో మనస్తాప శమనార్థము దైవమునకుఁ గర్తృత్వము గట్టవలయు ననిగిగాని నాలము, కర్తము, ఉత్సాదులకు భూభారధారేయతం బట్టఁగలగట్టలేదు.

మన్మథాదుము శాశ్వతము గానంతనే లోకమంతయు మిథ్యయనుట యెంత అహంభావమును మూచించుచున్నదో మూచింపుము! రెండవది. ఇందు జనమును సార్థకముఁ జేయు

జాలనివారలకు చిరంజీవిత్వ మేల కావలయునో తెల్పుదురా? కార్య కాళమున సిద్ధసంకల్పుల స్థిరచిత్తుల బాహ్యత్వము కాకులరీతిఁ జరచివిత్వ ముపేక్షించదుగా? ఇది ఆలోచింప సోమరి పోతులకేకదా కాలము చాల దనుట ప్రస్ఫుటం బయ్యెను. ఒక్కవేళ దేవుడు ప్రత్యక్షమై మీ రమర్త్యులౌదు రని వరం బొనఁగఁజూ లెపుడైన వీర లుద్యోగ యుక్తులౌదురా! బహుశః కారు. “ఎల్లను చావులేని బ్రతుకు గడించితమిగదా! ఇంకేల కష్టపడవలయు? ఏమిచేయకున్నను చావేమీ లేదు. పాలు పడుటెల్ల ప్రాణములు నిలుపుకొఱకు. అవియెల్లన్నను నిలుచునుగాన నాయుగా నిద్రఁబోవుద”మని కుంభకర్ణ దీక్ష నవలంబింతులేమో!

ఇట్లుత గవర్నమెంటువారు కలరా మహూచి మొదలగు రోగములకు వ్యాధాతముగా క్రియలు వాడుకకుఁ దెప్పించి నపుడు “అబ్బ! ఇవి తగిలినవారుగూడఁ బ్రతుకెగలరా” యని హేళనముఁజేసిరి. ఫలాని ఫలానివారు చావరు అని అభయమిచ్చుటకు బ్రిటిష్ నారు మంత్రవాదులుంజారు; ముఖములంగారు; వారి యుపదేశముచేత మొత్తముమీఁద అనఁగా నరాసరికి మునుపటికన్న నెక్కువమంది పోవుచున్నారా, తక్కువమంది పోవుచున్నారా యనివిమర్శించి ప్రశ్నింపవలయుఁ గాని తపస్సుతో, పెండ్లమో పరలోకగతు లై వండున చికిత్స లన్నియు ముఖ్యమైనవని తెలివిలేకకుట మాట యోలఁజూ

త్రమకాదు. “సంఘ మెల్లున్న నేమి మేము మా కుటుంబమును
క్షేమముగనున్నఁ జాలును” అనియెంచు నీచాత్మ లనుకొను
వాక్యము. ఇంతేకాదు. ఇట్లుచెప్పట తమమేలునే యథార్థ
ముగ నెఱుంగమియుం బ్రకటించుచున్నది. ఎట్లనఁ—వీరు
కాలోపపాత్రు లైనను సంఘము స్థిరముగా నుండును. సంఘ
మడుగంటిన పీఠాంతిగా నిలుచుటకగునా? నిలిచి యేమి
చేయఁ గలుగుదురు?

కావున నేను నొక్క నక్కాణించున దేమన్నను, పౌరుషము
గౌరవముగలది. తుచ్చమైనది గాదు. ఏవిధియముయొక్క
యాథార్థ్య మెఱుంగఁగోరినను భిన్నచాత్రముల యరముగ
విచారించుట సంపూర్ణత త్వ బోధకంబుగాదు. అక్షరములు
పదములచేతను, పదములు వాక్యములచేతను, వాక్యములు
గ్రంథములచేతను అర్థవంతంబులుగాను గణానీయంబులుగాను
నౌను. అట్లు నరుండును సంఘముం జెడిసఁ జరితాథుఁ డానుగాని,
తనంతటఁ గనుగొనిన నిరర్థకుఁడును, నిష్ప్రయోజనుఁడును,
నశ్వరుఁడుగాను దోచును. సంఘము, వాత, దేశము, రాష్ట్రము,
లోకము, అను సమూహములకు మనము అంగంబులును
అంగములలో నణఁగియుండు నణుప్రలను బోలినవారము. పరిశీ-
లనము లేనివార మగుటచే నిష్ప్రయోజనత్వము నెఱుంగక వెట్టి
వేదాంతము లను ఊరులం దవిలి యలజడిం గొంటిం. ఇఁక నైన
మనకుబుద్ధివచ్చునా? యాథార్థ్యము విచారించఁ గడంగుదుమా?

ఈ యురులలోనుండి విమోచనము గలుగువా? చూడ
వలయు.

శ్రమ యుర్థముల సమకూర్చువిధంబులు

ఇంక శ్రమ అర్థప్రాప్తి నేయే విధంబుల సమకూర్చుననుట
వివరింతుము.

- (1) పరిగ్రహణక్రియలచే ప్రకృతిలోనుండి ఉరువిడి నుష్పత్తిల్లం
జేయుట. ఉదా॥ ధాన్యలోహమీనఘాంసాది పరి
గ్రహణము.
- (2) మాపభేదంబులఁ గల్పించుట - వస్తు వ్రత్తియు వత్తి
యుపయోగమునకు రావు. నుటి అన్నవస్త్రాదియావ
ముగ మార్పుజెందవలయు.
- (3) స్థానభేదముగల్పించుట - కాశిలోని వట్టుచీరలు మద్రా
సులోని నుందరీమణులు ధరించి వాహ్యశ్రీవెడల వలయు
నన్న తొలుత నాచీర లింత దవ్వు లే బడనిది వారి
కుపయోగ్యములుగావు. ఎచ్చటభోగ్యములో అచ్చటికి
సరకులం దెచ్చుట ఆనయవంబు నాఁబడు.
- (4) రక్షక సంఘటనము. పంచితవిత్తముల భద్రముజేయు
టకు ఇండ్లు ఇనుపపెట్టెలును వలయుగదా! లేనిచో
మనకు దక్కవు.

- (6) దేశకర్ణ నిర్మాణము - తిలీ, అంబము, మదకలు, యంత్రములు ఈలాటి సాధనములు లేక చేతులతోమూత్రము పనిచేసిన ఎక్కువ గడింపజాలము.
- (7) వినిమయము - అనగా క్రయవిక్రయములు. వీనిచే నెవ్వని కేమాత్ర మేవస్తువు గావలయునో యది నిర్ణయింపజడగాన నిదియు సార్థకతమయే.
- (8) విచారణ - అనగా పనివారు పాటుపడుచున్నారా లేదా యని గమనించుట.
- (9) యంత్రసృష్టి వాణిజ్యవిస్తరము - ఇత్యాదులకు నాద్యంబగు మంత్రకర్త. అనగా ఆలోచనాసామర్థ్యము. బుద్ధిబలమం దేహబలమునకుం దోడ్పడినగాని కార్యము జరుగుట యటేది.

ఇట్లు ప్రపంచకారము నానావిధముల సర్థపాత్రికి సాధనంబగును.

ప్రత్యక్ష పరోక్ష ఫలములు

నేరుగా అనుభవమునకుఁ దెచ్చికొనుటకై పడెనుపాటు ప్రత్యక్షఫలదాయి. ఉదా॥ మండ్లుగోసితనుట. మధువుగ్రోలుట, ఈదానికిఁ జేసిన యుద్యోగము లంతగా లేవు. ధాన్యమాంపంబులు సైతము పండఁబడినం గాని నాగరికులకుఁ దినుటకుం గొవు. కావున వ్యాపారము లన్నియుఁ జూచు పరోక్షఫలదాయకము లని తెలియువది.

అనఁగా వర్తమానంబునంగాక భావిని ఘనయోగ్యార్థముల నిచ్చునవి యనుట. శృంగీకుఁడు దున్నికది గోలేమమాను నాలుగైదు నెలలు పక్షివలె వేచియున్నంగాని గింజలు లభింపవు. లభించినభావ్యము నందభ్రష్ట దంది, పొట్టు, తప్పుడు భేలుచేసి బియ్యము వడయుటకు మఱియుక నెల, పట్టును. అప్పుటికి నది యనుభావ్యముగాదు. పిమ్మట భార్యచేతికిచ్చి వండించి విస్తరిలో చేయించుకొనవలయును. తదనంతరము భుజించి కృతార్థుఁ డౌట. ఈకడపటి కార్యము ప్రత్యక్షఫలదాము తక్కిన వన్నియు నిండున కనుగుణములైన పరోక్ష ఫలప్రదాయక క్రియలు. కావున నారంభసిద్ధులకు నమమఁ గొద్దియో గొప్పయో కాదుము గలదు.

కాలప్రభావము

ఇతఁ గాలప్రభావంబు నిర్ణయింతుము. అర్థంబుల యుక్తస్థులతోన నిరీత్యమాణకాలంబును యథాక్రమంబుగ వృద్ధిఁ జెందెడిని. వేటకాఁడు భాణసంఘానము చేసిన కొంతకాలము నకే మాంసము గడించినవాఁ డగును. అయినను-వేటకాని బ్రతుకొకబ్రతుకా? నేడు మృగముల మందలుగఁ గన్ముగొని చావఁగొట్టవచ్చును. ముఱువాఁడు వెదకి వేనెల్లియు నేణియుఁ బడయకపోవచ్చును. చింతలేని జీవనము గావలయునన్న తానే మేకలపు జంతులను జెంచి గొల్లవాని వృత్తి నవలంబించుట యాచర్యము. మేల్లె నజీవితముగావున పిల్లలు పెద్దవి యగును.

వజ్రకును పెద్దవియ్యాని మంద పప్పుద్దిగఁ జేయువజ్రకును వేచి యుండవలయుటయేగాక మితముగా మందచెడకుండునట్లు హింసింపవలయునేగాని అశ్వత్థామ చాండవ నేనంతేసిన్లు ఒకేర్రాతే చించి చెండాడిన మఱునాఁడే అర్జునరైదుఁడాను. ఇంకొక దృష్టాంతము. ఒక నెలలో రెయారు చేయఁబడఁగల మగ్గముతో మనసాలెవ్వాడు 20 రూపాయల సరుకులనేయఁగలరు. ఒక సంవత్సరమున నైవంగాని ఆవిరి విష్యచ్ఛక్తి వీనితో నడచు చూదియైత్రమునుచేసి నిలుపుటకుఁగాదు. కాలయాపనమైన నేమి? పనికి మొదలుపెట్టినతోడనే దినమునకు వెయ్యి రెండు వేల రూపాయల సామానులఁ దయారుచేయవచ్చును. కావున నుద్యమము ఘనంబగును నిరీక్షణకాలము నెక్కువయగును. త్వరత్వరలో లాభమువలయునన్న అల్పలాభప్రాప్తియేకాని విఫలఫలము నార్జింపలేము.

దీర్ఘదర్శిత్యము దమము వైర్యము అధార్థనకారణములు

చూచితిరా కాలమహిమ ? విత్తము లుద్యోతంబులు కావలయునన్న వేగిరవడఁగూడదు. మఱి దూరప్రజాపుగల వారమై దమముంబూని యుండుట యావశ్యకంబు. దీర్ఘదర్శిత్యమును దమమును స్వప్రయోజనపథ్యలై ఆతురతఁగొన్నవారి కలవడపు. “ ఆత్రగానికి బుద్ధిమచ్చ ” అనఁగ వివమే ! మణియు వైర్యము ప్రధానంబు. భవిష్యత్తు వినిర్ణీతంబుగూడు. ఎప్పు డట్టి విఘ్నములు తటస్థమురానో ! ఎట్టి ఆలోచనవచు

అనుచు ఒకానొకప్పుడు తా పెండ్లియే చేయవలయు మువ్వలు వచ్చును. అట్టి నేళలందుఁ దను నర్వస్వమును మునిగివచ్చు మునుగును. అపాయములు కలుగునని భయపడరాదు. అట్లు భయభటుల వృద్ధికి గొప్పయర్థము.

మృగములకు ముందు చూపులేదు. అతలి యైవప్పుడు దినుట, తిక్కినకాలముల నూట కుండుటయు వానికి స్వాభావికములు. అట్లే మృగపాములైన మనుజులును ముందు బాగ్రత్త లేనివారై కష్టములు వచ్చినపుడు 'ఇట్లు చేసినబాగు, ఇతరుండు ఎంతో తెలివితో వర్తింతుము' అని యనుకొని ముఱల నెప్పటి యట్లు ఆ యాలోచనము గోల్పోయి యిడుములు గుడుతురు. పెండ్లి పేరంటములలో ముందు పెనుకలు విచారించక వెచ్చ మునరించి యప్పులపాలైన వారి నెందఱో జూచుచుండలేదు? చూడఁడు! ఇంద్రియనిగ్రహ మవశ్యకర్తవ్యమని బోధించు మతము మనది. ఈ నిగ్రహము వోటిమాటలలోనేగాని చేతలలో లేదనుట తేటతెల్లంబు. ఎట్లన వితిమిఱికి కుభాకుభములలో సెలవులేయుట తేమికారణము? అక్క ప్రక్కల బంధువులేమైన నందు రను భీతియేకదా? పితృతప మునకు లొంగువానికన్న నభిముఁ డెవ్వఁడు? వెళ్లవున అను జాబనివాఁడు ఇంకెద్దఁని నడ్డగింపఁగలఁడు? యోచింతుఁడు తన మనోనిశ్చయమునకన్న ఎల్లప్పు పుల్లమ్మ ఎక్కువయని యాడరించివాఁడు మగవాఁడో మ్రానో!

మూలధనము

విప్రులార్థసాధనంబునకు కాలంబాక కరంబు. ఫలము చేతి కందువఱకును కర్తృకరులకు భరణము జరుగ వలయుఁగదా! విరాహాదులై యుండుటకు వీరినల్లఁగాదు. అట్టి గార్హస్థివిద్య ఋషులసాలిసాత్తు. మఱియు నితరసాధన కలాపము వచ్చినరకు లును గావలసియుండును. పరిశ్రమకాలంబున వినియోగ్యముల లభించు జర్యంతియు కర్తృకరహితగాది ప్రయోజనములకై యుపయోగింపఁబడు వస్తుసముదాయంబు మూలధనంబు. మూలమనఁగా వేరు. చెట్టునకు వేరు ఎట్లో అట్లే వ్యవహార విస్తృతికి మూలధనం బాధారంబు. మూలధనంబులేనిది గడన గొంత మట్టునకున్నను అదివ్యాపింపఁజాలదు. పశ్చిమఖండపువారి కళా వాణిజ్యము లింత విశ్వవ్యాప్తములై యుండుటకు వాణికింగల అమితపరిపూర్ణములే నిదానంబులు. ఈ విచార మింకను ముందు చర్చింతుము.

దీర్ఘ దర్శిత్యము నాగరికుల లక్షణము

ముందు జాగ్రత్తయనువది నాగరికతంబట్టి యుండును. మృగప్రాయుల కుండదు. అడవిమనుష్యులకన్న మనముమేలు. మనకన్న ఇంగ్లాండ్ జర్మనీదేశస్థులుమేలు. ప్రజ్ఞులైనవారు తార్కానిక ఫలములనే ఆశింపరు. చిత్తనంధ్రధారణము గలిగి భౌతిక ఫలయువానిని సిద్ధముఁ జేయుటయందే యుద్యోగింతురు. దృష్టములకన్న వదృష్టంబులు ముఖ్యంబులు.

సార్థక నిరర్థకశ్రమలు

సార్థకము నిరర్థకము అని శ్రమ ద్వివిధము అని కొండటి అభిప్రాయము. కృష్యాదులలో ఒకతూము వడ్లు చల్లి యొక పుట్టి వడ్లుంగైకొందుము. గనులు శ్రవ్యుల యెడలగు క్రియల లోను నిట్లే. పరిగ్రహణక్రియలలో దెచ్చింపఁబడిన దానికన్న ఉత్పన్నమగు రాశి అధికముగాన నిక్కమైనయుత్పత్తి వీనిలోఁ గలదుగాని, హాపథ్య భేద మాత్రంబునం జేసి రాశిని వృద్ధిఁజేయని కళావాణిజ్యాదులు సార్థకములు గావనియు వానిచే సరకులకు గురుత్వంబు రాదనియుఁ దర్కించుట పూర్వపక్షము. దీనికి ఉత్తరపక్ష మేమన్నను (1) సరకులు బరువెక్కువ గా కున్నను యాసవాణిజ్యాదులచే పూర్వము వివరింపఁ బడినట్లు వాని యుపయుక్తత వృద్ధికివచ్చును. కావున నివి సార్థకములే. (2) కృషి యందును పరిమాణవిస్తృతి లేదు. 'ఇదేమి చిత్రము. ఒకచిన్న గింజనునాటి కొఁగిలికినందని గుమ్మడికాయ లిరువది యుత్పత్తిఁ జేయుచున్నాముగదా! పరిమాణవిస్తారమందులేదా?' అందులే మోకనుఁగొనుఁడు! గుమ్మడిలేగపీల్చు నీకు గాలి సత్తువ వీనినిన్ని యుఁజేర్చి తూచినచో ఆ గింజనుండి యుద్భవించిన ఆకులు పువ్వులు వడ్లు వీనికి సరిపోవును. ఇది పరీక్షించి కనుఁగొన్న న్యాయంబు. విశ్వమునందు మూర్ఖాటులు గలవుగాని ప్రకృతి యెప్పు తక్కువలు, బొందుట యసంభవము. ఒకన స్తుప్త వృద్ధిఁ జెందుట యవగా నేదైన ఇతరపదార్థమునఁబడి సాళము

గ్రహించుననుట. శాస్త్రన నొకచో పెట్టుగుటయున్న నింకొకచో తిట్టుగుట యుండును. ప్రకృతి పరిమాణము వికారరహితము.

కృషియందు ఎక్కువవంట లభించునట్లే కర్షలయందును జేయవచ్చును. సాలెవాడు దట్టముగ రంగుబట్టించిన వా దోవతి దానిలో బెట్టబడిన నూలుకన్న బరువుగ నుండును. రంగు ఓదార్థముయొక్క రాశి తగ్గినదిగదా యని యాక్షేపిం తురేమో. కృషిలో మాత్రము భూసారాదులు కృశింప లేదా యను ప్రశ్నయే యుండులకుఁ బ్రత్యుత్తరము.

వినియోగమునకు నవసరమైన క్రియలన్నియు సార్థకములే

పోలీమవారు, వకేళ్ళు, అటపాటల నభినందింపఁ జేయు వారును సార్థకులూ, నిరర్థకులూ యనుట విచారణీయము. ఉల్లా సము నుత్సాహము నిచ్చును గాన నాటక ప్రదర్శనాదులును పరోక్షమున సఫలంబులే. విరామములేక ఎడతెగని యత్న ములం దొడరియుంట యెవ్వనికిని సాధ్యంబుగాదు. కొందఱు విరామనమయమున పరిశ్రాంతియని భ్రమించి యేఱియుఁ జేయక శయనింతురు. ఇది మూఢత్వము. నిష్కర్తృత క్లేశ కరంబు. దేహమునకు మనమునకు నాయానముఁ దెచ్చునది. విశ్రాంతియనగా కార్యాంతరగమియౌట. భూమి వివిధ సస్యంబులం బంటఁ బెట్టిన నేరీలి నవంధ్యయై పరిధవిల్లునో అట్లు వివిధకృత్యాచరణంబున మనమును అశయ బలోపేతుల మగు దుము. మఱియుఁ బనులెంత శ్రద్ధవహించి చేతువేసా విరామం

మన సంతయానత్రితో క్రీడావరాములు ముగియదుము. ముగియ
అకు రెంటియందును తప్పులు లేకున్నవ. యూరోపియనులు
కార్యములపట్ల సాహసోదగ్రులుగాన వివోద ప్రయులునై
యున్నారు. అటలయం దాదరాతికయము గల్గియుంట కర్తవ్యము
గా దేనుట కరము ప్రమాదంబు.

ఇక ఉద్యోగము లన్ననో వీరును దొరతనము నడుచుటకు
సాత్రములు. రాష్ట్రంబు చక్కంగ పరిపాలితముగాక పోయిన

‘ధనపారాధికముల నె | వ్యనికిని రక్షింపవలెను ?’

అని శ్రుకాచార్యు లన్నట్లు ఒక్కసంపదలేకాదు ఎవ్వ
యు మనకు నిలువజాలవు. కాన నేయుద్యమమునకుం గడం
గుట గలుగదు. ఈ దేశ మరాజకమై వివిధోత్పాత పీడితంబాటఁ
బట్టితాద మనము తాత్కాలిక ఫలాపేక్షలమై ఉత్తరకాలముల
నరయక చిక్కిన మట్టు చాలు నని యిగతి పొరువహీనులై
యుండుట తటస్థించె? కావున రాజ్యాంగములు చక్కంగ నడువ
వలసినవియే యైనను అవియే అనుచిత మార్గములంబూనిన
అరాజకవనీకన్న శుభ్రము. అక్రమ ప్రభుత్వమునకన్న నిష్ప్రభు
త్వమే నీటు. కావలివాఁడే దొంగయైన నేమిగతి ?

ప్రకృతము వ్యాయవాదులు లెక్కకు దిక్కిలిగ పుట్టలేని
చెడలట్లు బయలుదేరుచున్నారు. ‘వీరు బ్రిటిష్ గవర్నమెంటు
అదు పాలనముద్రణులలో పట్టాపాల ప్రాయులై యున్నారు’
అని యొకరు హాసించిరి. వ్యాఖ్యివాడు తనవారు వివాదములు

వానాటికిఁగొఱఁత వడున స్థానరింప నలయుగాని తామే వానికి
చోదకులై మునుపటికన్న వాని నుప్పటిల్లంజేయుచు నన్యాయ
వాదు లొట గారవహీన మొనరించుపని. ఎది ఎట్లుండె ? వీరి
నిందించిన లాభమేమి ? కారణభూతు లయిన గవర్న మెంటు
వారే యీనిందింపకుం దాత్తులు. అ దెట్లన.—విద్యాభ్యాసము,
రెవెన్యూ, పోలీసు, సైన్యము ఈ యిలాకాలలో మనవారు
గుణానుగుణపాత స్త్రముఁ బడయ వసతులు లేనాదున, జాతి
వర్ణాది నిమిత్తములచే నిరోధింప బడని న్యాయవాదిమార్గం
బునఁ బుంభాను పుంభములుగ జీవయాత్రకై ప్రవేశించుట
యేమి యాశ్చర్యము. ‘అందఱును వకేళ్ళయ్యెడ’ రని మనల
గర్హించి పలుకు దొరలు ఆవకేళ్ళకేతప్ప తదితరులకు
మహాత్ముత్ప పదవుల నొసంగఁ జాలరుగాన వారిపటుమ
ములు వారికే చెందవలయు నని తోచెడి.

అమితంబైన సేవృత్తియు హాని ఘటించును. కృషివ్యవ
హారములు సాధారణముగ నపారము లొట యసంభవము
రాజరేవ, న్యాయవాదిత, ఇత్యాది రక్షక వృత్తులు పెల్లుపెట్టిగ
నేని నిమిషములో భక్షకవృత్తు లౌను. అలంకారవృత్తులును
ఇట్లే. స్వర్ణకారకులు కొద్దిగా నున్నఁ గిడులేదు. అసంఖ్యులైన
దున్నహు లగుదురు. కావున మొత్తముమీఁద వకీలి మొదలగు
నవి తమకు ఆదాయావహములైనను దేశమునకు నపాయావ
హములు గావచ్చునుగాన చాగ్రత్తజెప్పవలసి.